

Children's Novel 'Anne of Green Gables' Investigation According to the Four-Fold Thinking Model

Salim DURUKOĞLU

İnönü University, Malatya-Türkiye

Zeynep ÖZBAY

Ministry of National Education-Türkiye

Article History

Submitted:

20.09.2024

Accepted:

02.12.2024

Published Online:

30.04.2025

Keywords

Children's Literature,
Child Philosophy,
Four-Fold Thinking
Model,
Anne the Daughter
of Green,
Lucy Maud
Montgomery.

Abstract

Purpose: This article aims to determine the characteristics of the work titled "Mother, the Daughter of Green" written by Lucy Maud Montgomery in terms of critical, creative, meticulous and hopeful thinking styles, which are the sub-dimensions of the four-fold thinking model that argues that education systems should teach individuals to think correctly and that thinking correctly should be at the core of the education system.

Method: In the study, case study, one of the qualitative research methods, and descriptive analysis method and document analysis method were used in data analysis. In the study; introduction, four-fold thinking model, method, findings and interpretation, conclusion and suggestions were given and it was tried to reveal the qualities of the book examined by making use of the characteristics of the thinking styles in the four-fold thinking model.

Findings: The findings and interpretation section of the article includes the findings that emerged as a result of obtaining the data in the work examined to answer the purpose of the research, and the comments regarding these findings. The findings and related comments are given in accordance with the order in which the sub-problems are arranged. The findings regarding the four sub-problems of the article are converted into numerical data and presented in a table.

Conclusion and recommendations: As a result of the research, it was determined that the book titled "Mother, the Daughter of Green" has a very rich content in terms of examples of critical, creative, meticulous and hopeful thinking styles that constitute the sub-dimensions of the four-fold thinking model. In this respect, the book should be promoted by teachers in order to reach a wide range of readers, especially child readers.

DOI:10.29129/inugse.1553600

‘Yeşilin Kızı Anne’ Adlı Çocuk Romanının Dört Katlı Düşünme Modeline Göre İncelenmesi

Salim DURUKOĞLU

İnönü Üniversitesi, Malatya-Türkiye

Zeynep ÖZBAY

Milli Eğitim Bakanlığı-Türkiye

Makale Geçmişi

Geliş:20.09.2024

Kabul:02.12.2024

Online

Yayın:30.04.2025

Anahtar Sözcükler

Çocuk Edebiyatı,
Çocuk Felsefesi,
Dört Katlı Düşünme
Modeli, Yeşilin Kızı Anne,
Lucy Maud
Montgomery.

Öz

Amaç: Bu makalede eğitim sistemlerinin bireylere doğru düşünmeyi öğretmesini ve doğru düşünmenin eğitim sisteminin temelinde bulunması gerektiğini öne süren dört katlı düşünme modelinin alt boyutları olan eleştirel, yaratıcı, özenli ve umutlu düşünme biçimleri açısından Lucy Maud Montgomery tarafından yazılan “Yeşilin Kızı Anne” adlı eserin taşıdığı özellikleri belirlemek amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına, veri incelemesinde de doküman incelemesi ile betimsel analiz yöntemine başvurulmuştur. Çalışmada; giriş, dört katlı düşünme modeli, yöntem, bulgular ve yorum, sonuç ve öneriler başlıklarına yer verilmiş ve dört katlı düşünme modelindeki düşünme biçimlerinin özelliklerinden yararlanılarak incelenen kitabın taşıdığı nitelikler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bulgular: Makalenin bulgular ve yorum bölümünde araştırmanın amacını yanıtlamak için incelenen eserdeki verilerin elde edilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgularla, bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almıştır. Bulgular ve ilgili yorumlar, alt problemlerin düzenlenişindeki sıraya uyularak verilmiştir. Makalenin dört alt problemine ilişkin bulgular, sayısal verilere dönüştürülerek tablo halinde sunulmuştur.

Sonuç ve öneriler: Araştırmanın sonucunda “Yeşilin Kızı Anne” adlı kitabın dört katlı düşünme modelinin alt boyutlarını oluşturan eleştirel, yaratıcı, özenli ve umutlu düşünme biçimlerinin örnekleri bakımından oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan kitabın, geniş okur kesimlerine özellikle de çocuk okurlara ulaşabilmesi adına öğretmenler tarafından tanıtımı sağlanabilir.

DOI:10.29129/inujse.1553600

GİRİŞ

Ülkemizde 2005 yılından itibaren uygulamada olan yapılandırmacı yaklaşımla birlikte eğitim öğretim sistemimizde değişiklikler meydana gelmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım ile öğretmen çocuğa yol gösteren rehber konumunda iken çocuk bilgiyi keşfeden ve keşfettiği bilgiyi analiz ederek geliştiren ideal durumlarda ise senteze ulaşan birey konumundadır. Çocuğun bilgiyi kendisinin keşfedip zihninde yapılandırarak senteze ulaşabilmesi için ona doğru düşünmenin yollarını öğretmek gerekmektedir. Çocuklara doğru düşünmeyi, sorgulamayı, araştırmayı, merak etmeyi öğretmek için felsefe disiplini önemli bir araçtır.

Çocukların çevrelerini anlamlandırmak için sürekli sorular sormaları, araştırmacı ruhları ve öğrenme istekleri günümüzde çocukların da felsefi düşünme becerilerine sahip olduğunu göstermektedir. Çocukların erken yaşlarda felsefeyle tanışmalarını sağlayacak en önemli kaynaklardan biri bu alanda yazılmış çocuk edebiyatı ürünleridir. Çocuklar için yazılmış felsefi içerikli romanlar ve hikâyeler onların yaratıcılığını, sorgulama gücünü, eleştirel düşünme becerisini ve gözlemlerinden yola çıkarak çıkarımda bulunma yetisini geliştirmeyi destekleyen kaynaklardır.

Bireyleri iyi bir şekilde geleceğe hazırlamak, onları sorgulayan, eleştiren, üreten, geleceğe umutla bakan kişiler olarak yetiştirmek için küçük yaşlardan itibaren düşünme eğitiminin verilmesi gerekir. Eğitim sisteminin bireylere doğru düşünmeyi öğretmesi gerektiğini savunan dört katlı düşünme modeli, düşünme eğitimi alanında geliştirilmiş ilk yerli modeldir. Hasan Bacanlı, Mehmet Ali Dombaycı, Sinem Tarhan ve Metin Demir tarafından geliştirilen dört katlı düşünme modeli; eleştirel, yaratıcı, özenli ve umutlu düşünme şeklinde dört alt boyuttan oluşmaktadır (Kızıltan ve Dombaycı: 2020). Bu çalışmada çocuk edebiyatı eserlerinden biri olan ve L. M. Montgomery tarafından yazılan "Yeşilin Kızı Anne" adlı kitabın dört katlı düşünme modeli açısından ne tür özellikler taşıdığı incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yazarlar eserlerini oluştururken dil ve üslup özelliklerine, estetik güzellik anlayışına önem vermekle birlikte aynı zamanda duygularını, düşüncelerini, izlenimlerini okura aktarmaya çalışmaktadırlar. Okurun bir eseri zevkle okumasının yanı sıra eserin içine gömülü mesajları da alması amaçlanmaktadır. Bu mesajların verilmesi, alınması için çocuk edebiyatı eserlerinin çok daha ince işçilikle oluşturulması, bu şekilde çocukların düşünme ve sorgulama becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Bu çalışmada dört katlı düşünme modelinin alt boyutları olan eleştirel, yaratıcı, özenli ve umutlu düşünme biçimleri açısından L. M. Montgomery tarafından yazılan "Yeşilin Kızı Anne" adlı eserin taşıdığı özellikleri belirlemek amaçlanmıştır.

Problem Durumu

Araştırmanın problem cümlesi şudur: Dört katlı düşünme modeli açısından L. M. Montgomery'nin "Yeşilin Kızı Anne" adlı kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?

Bu problem cümlesine göre alt problemler de şu şekildedir:

1. Dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan eleştirel düşünme açısından "Yeşilin Kızı Anne" kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?
2. Dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan yaratıcı düşünme açısından "Yeşilin Kızı Anne" kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?
3. Dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan özenli düşünme açısından "Yeşilin Kızı Anne" kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?
4. Dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan umutlu düşünme açısından "Yeşilin Kızı Anne" kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?

Dört Katlı Düşünme Modeli

Dört katlı düşünme modeli eğitim sistemlerinin öğrencilere doğru düşünmeyi öğretmesini ve doğru düşünmenin eğitim sisteminin temelinde bulunması gerektiğini öne sürmektedir (Bacanlı, 2012: 29-36). Eğitim sistemimizdeki yeni yaklaşımlarla beraber düşünen, araştıran, sorgulayan çocuklar yetiştirmek amaçlanmıştır. Öğretmenin çocuğa yol gösterici olduğu bu sistemde çocuğun doğru düşünme becerilerini kazanmış olması, edinmek isteyeceği bilgilere nasıl ve nerede ulaşacağı konusunda ve yaşamındaki sorunları çözme noktasında ona büyük kolaylıklar sağlayacaktır.

Dört katlı düşünme modeli, dört düşünme biçiminden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla eleştirel, yaratıcı, özenli ve umutlu düşünmedir. Eleştirel düşünme, düşünme sürecinde bir ölçütün dikkate alınarak değerlendirmelerin yapıldığı ve kararların alındığı düşünme biçimidir. Yaratıcı düşünme, genel olarak 'estetik sorun çözme becerisi' olarak tanımlanmaktadır. Özenli düşünme, eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bir araya getirerek duyguların; seçime, karara, yargıya dönüşmesidir. Umutlu düşünme ise bir kimsenin yaşamındaki olay ve durumlara ilişkin sonuçların olumlu olacağı ihtimaline dair duygusal inancıdır (Dombaycı, 2012: 37-42).

Dört katlı düşünme modelinde diyalektik mantık temelinden tetralektik mantık temeline yani dört boyutlu bir düşünme düzeyine geçilmektedir. Tetralektik olarak adlandırılması diyalektiğin iki katı olarak yani double diyalektiğe dayandırılmasından kaynaklanmaktadır (Bacanlı, 2017; akt. Kızıltan ve Dombaycı, 2020: 1-23). İlk iki düzlem bilişsel ve duyuşsala dayalı iken diğer iki düzlem ise yakınsak ve ıraksak düşünmeye dayanmaktadır. Bu dörtlü üzerinden ise Lipman'ın eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve özenli düşünme temelinde yükselen "Çocuklar için Felsefe" programına dördüncü bir boyut olan umutlu düşünmenin eklenmesiyle eksik kalan düşünme becerileri tamamlanmış olmaktadır (Kızıltan ve Dombaycı, 2020: 1-23).

Eleştirel düşünmede kişinin karar alma sürecinde akıl ve mantık çizgisinden çıkmayarak bu kurallara uygun hareket etmesi beklenir. Bu düşünme biçimi ölçütlerin farkında olma ve ölçütlerden yararlanma, doğru karar verme, kendinin ve başkalarının düşüncelerini sorgulama, problemleri kendi bağlamı içerisinde değerlendirebilme gibi becerileri gerektirir. Dört katlı düşünme modelinde eleştirel düşünme ölçüt belirleyicilik, bağlama duyarlılık, kendini düzelticilik ve yargıya varma şeklinde alt başlıklara ayrılır. (Kızıltan, 2021: 120). Eleştirel düşünme bireye farklı bakış açıları kazandıran, olaylara ve durumlara ilişkin derinlemesine bir düşünme ve irdeleme gerektiren bir düşünme biçimidir.

Yaratıcı düşünme insanın olaylara, durumlara farklı bakması ile ilgilidir. Belirli noktalarda bir esneklik gerektirmektedir. Yaratıcı düşünmenin kendi içinde belirlenen dört alt boyutu; meydan okuyuculuk, doğurtuculuk, genişleyicilik ve yarar sağlayıcılıktır (Kızıltan, 2021:127). Yaratıcı düşünme becerisine sahip bireyler genellikle yeniliklere açık, meraklı, özgün, esprituell yönü gelişmiş, var olan ile yetinmeyip sürekli seçenekler üreten bireylerdir.

Özenli düşünme mantık ve duyguları gerektiği zaman birbirinden ayırt etmeyi ve yine gerekli durumlarda bunların birbirleriyle ilişki içinde olması gerektiğini savunur. (Dombaycı, 2009; akt. Dombaycı ve Kızıltan, 2020: 1-23). Özenli düşünmenin dört alt boyutu vardır. Kişinin kendi duygularını ifade edip karşındakinin duygu ve düşüncelerini anlayabildiği duygusal ve empatik boyut, kişinin doğanın veya kendisinin koyduğu ilkelere göre hareket ettiği kural koyuculuk boyutu, yürütücü, inşa edici, katılımcı olma ile ilgili olan aktiflik boyutu ve değer verme, saygı duyma ile ilgili kadirşinaslık boyutu özenle düşünmenin dört boyutunu oluşturmaktadır.

Umutlu düşünme, diğer düşünme türlerinin temelidir. Umut olmadan ne eleştirel düşünme ne yaratıcı düşünme ne de özenli düşünme gerçekleşebilir. Umutlu düşünmenin amaç belirleme, yol buluculuk, eyleycilik ve kolaylaştırıcılık şeklinde dört alt boyutu vardır (Bacanlı, 2012: 29-36). Umutlu düşünmenin gerçekleşmesi için öncelikle bir hedefin, belirlenmiş bir amacın olması gerekir. Amaç belirlendikten sonra bu amaca ulaşmak için çeşitli yollar bulunması önemlidir. Kişinin bulduğu yollarda aktif bir şekilde ilerleyip kendine güvenmesi ise umutlu düşünmenin eyleycilik boyutu ile ilgilidir. Kişinin umutlu olması hedefe ulaşmak için seçtiği yolda ilerlemesinde ona kolaylaştırıcı bir etki yaratmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına, veri incelemesinde de doküman incelemesi ile betimsel analiz yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanılması sonucunda algıların ve olayların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasıyla nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgulara yönelik bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187)

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri Lucy Maud Montgomery’nin çocuklar için yazdığı “Yeşilin Kızı Anne” adlı kitabından elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde büyük oranda, doküman incelemesi yöntemi ile elde edilen verilerin çözümlenmesi yoluyla betimsel analiz kullanılmıştır. Yazılı ya da görsel belgelerin düzenlenmiş hali olan dokümanların incelemelerinde araştırmacı, ihtiyacı olan verileri gözlem ve görüşme yapmaya gereksinim duymadan elde edebilir. Doküman incelemesi, araştırmacıya hem zaman hem de maddi yönden tasarruf sağlayarak katkıda bulunur. Betimsel analiz; elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanmasıdır. Betimsel analizde amaç, ortaya konulan verileri ilk olarak sistematik ve açık bir biçimde betimleyerek, açıklayıp yorumlamak bunların neticesinde birtakım sonuçlara ulaşmaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amacını yanıtlamak için incelenen eserdeki verilerin elde edilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgularla, bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulgular ve ilgili yorumlar, alt problemlerin düzenlenişindeki sıraya uyularak verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Çalışmanın birinci alt problemi “Dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan eleştirel düşünme açısından ‘Yeşilin Kızı Anne’ kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?” biçiminde düzenlenmiştir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacı ile Yeşilin Kızı Anne adlı kitapta yer alan ilgili düşünme biçimine uygun örnekler belirlenmiştir.

İncelenen eserde bulunan eleştirel düşünme becerisi ile ilgili değerler Tablo 4. 1.’de yer almaktadır:

Tablo 4. 1.
Eleştirel Düşünme Biçimine Ait Bulgular

Kitap Adı	Düşünme Adı	Frekans Değerinin Yer Aldığı Sayfalar	Frekans Değeri
Yeşilin Kızı Anne	Eleştirel Düşünme	9, 13, 14, 21, 23, 35, 62, 69, 70, 77, 93, 100, 111(2), 115(2), 117, 129, 133(2), 135, 137, 140, 148, 158, 159, 172, 188, 201, 207, 209(2), 220, 227, 257, 267, 272, 276, 286, 302, 310, 327, 376	43

Tablo 4. 1. incelendiğinde dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan eleştirel düşünme becerisine ilişkin eserde geçen örnekler şunlardır:

“Bir insan burada ancak barınmak için kalır, dedi vahşi gül çalılarıyla çevrili derin kök ve çimenlerin bulunduğu patikadan yukarıya doğru çıkarken. ... İrlandalıların dediği gibi insan vücudu her şeye alışır asılmaya bile.” (Montgomery, 2020: 9)

Anne, Matthew ve Marilla'yı insanlardan uzak bir yaşam seçmeleri, günlük hayatlarını doğa koşullarında, ayrıntılardan uzak bir ortamda geçirmeleri sebebiyle eleştiri süzgecinden geçirmiş ve bu eleştirilerini insanın ancak insanlarla birlikte yaşayabileceği düşüncesine dayandırmıştır. Eleştirel düşünce de kişinin fikrini formal veya informal bir ölçüte dayandırması söz konusudur.

"Marilla sana çok açık bir şekilde son derece aptalca bir şey yaptığınızı söylemeliyim. ... Eğer konuyla ilgili bana danışsaydınız size bir an için bile böyle bir şeyi aklınızdan geçirmeyin derdim." (Montgomery, 2020: 13)

Marilla ve Matthew hiç tanımadıkları bir çocuğu evlat edinmeleri yönünden eleştirilmiş olup bu davranışlarının başlarına neler getireceğini bilemeyecekleri ifade edilerek, eleştiriye bu konuyla ilgili gazetede okunan bir haber dayanak olarak gösterilmiştir. Eleştirel düşünme biçiminde bireyin öznel görüşlerine dayanarak insanları yargılaması söz konusu olabilir. Sağlam dayanakları olmayan eleştiriler iyi bir eleştiri örneği teşkil etmez.

"O zavallı çocuk için çok üzgünüm. Matthew ile Marilla çocuklar hakkında hiçbir şey bilmez, ... çocuğun hayatında hiç büyükbabası oldu mu onu da merak ediyorum." (Montgomery, 2020: 14)

"Sizin yetimhanede kalmış bir yetim olduğunuzu sanmıyorum, o yüzden yetimhanede kalmanın nasıl bir şey olduğunu anlayacağınızı düşünmüyorum. ... Sanırım o yüzden bu kadar zayıfım; çok sık kayım, değil mi?" (Montgomery, 2020: 21)

Anne, yetimhanede yaşadıklarından yola çıkarak Matthew ve Marilla'nın böyle bir tecrübeye sahip olmadıklarını belirterek bu konuda gerekli olgunlukta düşünemeyecekleri yönünde onları eleştirmiştir. Anne'in bir ölçüt belirleyerek yargıya varması eleştirel düşünme örneğidir.

"Büyük kelimeler kullandığım için insanlar bana gülüyor fakat büyük fikirleriniz varsa onları ifade etmek için büyük kelimeler kullanmanız gerekir?" (Montgomery, 2020: 23)

"... Ama eğer bana Anne dersiniz lütfen sonunda E olacak şekilde telafuz edin. ... 'Ben ederim ve A-n-n çok kötü görünüyor. Ama sonunda E olan Anne olunca, isminin Cordelia olması beni bir nebze avutuyor." (Montgomery, 2020: 35)

İsminin telaffuzu konusunda duyarlılık gösteren Anne, sonundaki E harfi ile telaffuz edilmesinin kulağa daha hoş gelmesini dayanak göstererek bağlama duyarlılık boyutuyla eleştirel düşünme örneği göstermiştir.

"Aslında bu bizim hatamızdı, dedi Marilla. Biz bizzat sizin yanınıza gelmeliydik. ... Çocuğu yetimhaneye geri gönderebilir miyiz?" (Montgomery, 2020: 62)

Marilla'nın burada yaşanan sıkıntıdan dolayı kendinin hatalı olduğunu ifade etmesi ve kendine yönelik bir sorgulama davranışı sergilemesi, kendini düzelticilik boyutuyla eleştirel düşünme örneği olarak verilebilir.

"Anne dün gece çıkarttığın bütün giysileri yere attığını fark ettim. ... Tertipli olmayan kızlar hiç işe yaramaz." (Montgomery, 2020: 69)

"Eğer kızıl saçlarınız varsa kötü olmak iyi olmaktan çok daha kolay oluyor, diye sitem etti Anne. ... İki çocuklara bakan birinden dua etmesi beklenmez, öyle değil mi?" (Montgomery, 2020: 70)

Bu örnekte Anne'in fiziksel görünümüne olan duyarlılığı ve olumsuz bakış açısı sebebiyle hem kendine hem de fiziksel olarak kendisi gibi olan insanlara yönelik eleştirileri dile getirilmiştir. Bu durumu yaşamayanların da kendisini anlayamayacakları şeklinde bir çıkarımda bulunmuştur.

"Galiba çok gariptim, dedi Anne özür dilercesine. Herhalde hayatında ilk kez dua eden birinden çok iyi dua etmesini beklemesiniz. ... Bir şeyi ikinci kez yapmak zorunda kaldığınızda hiç ilki kadar güzel olmuyor. Bunu fark etmiş miydiniz?" (Montgomery, 2020: 77)

Anne, dua etmesindeki noksanlıklarını daha önce hiç dua etmemiş olması durumuna bağlayarak bu durumun üstesinden gelmeye ve mantıklı bir açıklama yapmaya çalışmıştır. Yaşantısından yola çıkarak bir çıkarımda bulunması da eleştirel düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"Bayan Lynde'in sana bu sözleri etmesinin doğru olduğunu söylemiyorum Anne, dedi Marilla. Rachel düşünmeden konuşur. ... O bir yabancı, bir büyük ve benim misafirimdi... Bu üç sebep de ona saygılı olman için yeterlidir. Çok kaba ve kırıcıydın." (Montgomery, 2020: 93)

Anne, saygılı davranmaması yönünden -her ne kadar karşıdaki kişinin yanlış davranışları olsa da- Marilla tarafından eleştirilmiş bu eleştiriye Bayan Lynde'in yaş olarak büyük ve misafir olması dolayısıyla saygıyı hak etmesi şeklindeki toplumsal nezaket kuralları dayanak olarak gösterilmiştir.

"Ah, Bayan Lynde aşırı derecede üzgünüm, dedi Anne titreyen bir sesle. Size çok korkunç davrandım ve bir oğlan çocuğu olmadığım halde Green Gables'ta kalmama izin veren Matthew ve Marilla'nın sevgili dostunu üzdüm. ... Benim size söylediklerim de doğrudu ama onları asla söylememem gerekirdi." (Montgomery, 2020: 100)

Anne bu paragrafta kötü ve bencil bir kız olduğunu, dışlanmayı hak ettiğini, fiziksel görünümü ile ilgili yapılan yorumlarda insanların haklı olduğunu dile getirerek öz eleştiriler yapıp kendini sorguladığı için eleştirel düşünme örneği sergilemiştir.

"Ah, evet ve bir sürü de soru cevapladım. Bütün soruları bana sorması bence hiç de âdil değildi. ... çünkü onunla iyi anlaşabileceğimizi sanmıyorum." (Montgomery, 2020: 111)

Anne, Bayan Rogerson'un tüm soruları kendisine sormasını eleştirmiş ve bunu adil olmadığı düşüncesine dayandırmıştır. Bu yönüyle eleştirel düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"... kitabın üçüncü bölümündeki vahiyeğin ikinci ve üçüncü ayetlerini okuduk. ... Galiba rahip ayeti uydurmaya çalışmış. Bana hiç ilginç gelmedi doğrusu. Adamın sorunu fazla hayal gücünün olmaması." (Montgomery, 2020: 111)

Yargılama ve bunu bir ölçüte dayandırma eleştirel düşünmenin en temel özelliklerinden biridir. Anne; rahibi çok uzun ayetleri seçmesi, vaazının çok uzun olması yönlerinden eleştirmekte ve buna gerekçe olarak da hayal gücünün geniş olmasını göstermektedir.

"Elbiseye değil de şapkaya çiçek takmanın nesi saçmalık anlamıyorum, diye karşı çıktı Anne. ... Ne farkı var?" (Montgomery, 2020: 115)

"Bana bu şekilde cevap verme Anne. Bir daha böyle bir numara yaptığını sakın görmeyeyim. ... İnsanlar şapka ile ilgili çok kötü şeyler söylemişler. Tabii ki seni o şekilde kiliseye gönderdiğimi sanıp benim için de." (Montgomery, 2020: 115)

"Bu benim küçük kızım Diana, dedi Bayan Barry. Diana, Anne'i dışarı çıkartıp ona çiçeklerini gösterebilirsin. O kitaba bakıp gözlerini yormandan iyidir. ... Böylece belki daha çok dışarıya çıkar." (Montgomery, 2020: 117)

Diana, annesi tarafından başını kitaplardan kaldırmaması açısından eleştirilirken bu davranışları sergilemesine gerekçe olarak da babasının destekleyici tutumları gösterilmiştir. Burada olumsuz düşüncelerden yola çıkarak bir sonuca gitme söz konusudur. Anne burada kendi kişisel görüşüne göre gelişigüzel bir kriter ortaya atarak eleştiri yapmaktadır. Eleştirel düşünmede ölçüt belirleme önemli bir aşamadır.

"Bayan Lynde, 'beklentisi olmayanlar hayal kırıklığına uğramazlar,' diyor ama bence hayal kırıklığına uğramaktan daha kötüsü, hiçbir beklentinin olmamasıdır." (Montgomery, 2020: 129)

Eleştirel düşünmenin en temel özelliği sonunda bir tanıma ulaşılması, bir yargıya varılmasıdır. Bu paragrafta Anne, Bayan Lynde'in fikrinin tam tersinin doğru olduğunu iddia etmekte ve bunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler genellikle açık fikirlidirler.

"Böyle bir şey yapmaya hiç hakkın yoktu. Odama hiç girmemeli ve sana ait olmayan bir broşa asla dokunmamalıydın." (Montgomery, 2020: 133)

Marilla; insanların, başkalarına ait olan eşyaları karıştırmaması gerektiği ölçütünü dikkate alarak Anne'in davranışını eleştirmiştir. Marilla burada Anne'in hatalı davranışını düzeltmesini ve mantık kurallarına uymasını amaçlayarak kendini düzelticilik boyutuyla eleştirel düşünme örneği göstermiştir.

"Ah, odana geri bıraktım. Zaten bir dakikalığına takmıştım. ... Benim iyi yanlarımdan biri de bu işte. Aynı yaramazlığı asla ikinci kez yapmıyorum." (Montgomery, 2020: 133)

Anne'in kendine yönelik olumsuz değerlendirmeleri, hatasının farkında olması ve kendini sorgulaması kendini düzelticilik boyutuyla eleştirel düşünme örneğidir.

"...Bence kaybetti ve cezalandırılmaktan korktuğu için söylemiyor. ... Keşke doğruyu söyleseydi, o zaman bu kadar üzülmezdim." (Montgomery, 2020: 135)

"... Cezalandırılmam gerektiğinin de farkındayım. Beni cezalandırmak senin görevin, Marilla. Çünkü pikniğe aklımda hiçbir sorun olmadan gitmek istiyorum." (Montgomery, 2020: 137)

"Anne her şeyi uydurdun mu? Gerçi ben yanıltım. ... Ama seni ben yönlendirmiş oldum o yüzden sen beni affedersen ben de seni affederim Anne ve yeniden başlarız." (Montgomery, 2020: 140)

Marilla, Anne'in yapmadığı bir durumu yapmış gibi anlatmasının doğru olmadığını ifade edip onu eleştirirken aslında bu duruma kendinin sebebiyet verdiğinin farkına varıp öz eleştiri de yapmaktadır.

"... Bay Philips hecelememin hiç güzel olmadığını söyleyip ... Çok mahcup oldum Marilla, bence bir yabancıya karşı çok daha nazik olmalıydı." (Montgomery, 2020: 148)

Anne, öğretmenin davranışını analiz edip sorgulayarak ve bir nezaket kuralını da ölçüt olarak eleştirel düşünme örneği sergilemektedir.

"Bay Phillips'in hatalı davrandığına inanıyorum. Ama tabii ki bu çocuklara söylenmez. ... Hem ben sırf ceza olsun diye kızlarla oğlanların yan yana oturtulmasına karşıyım. Bu hiç uygun bir davranış değil." (Montgomery, 2020: 158)

Marilla probleme odaklanarak kızların ve erkeklerin yan yana oturtulmaması fikrini temel alıp Bay Philips'in bu davranışını eleştirmektedir. Eleştirel düşünmede olayları nesnel bir şekilde analiz etmek önemlidir. Bu paragrafta ele alınan kişi ile ilgili hem olumlu hem olumsuz yönleri belirtilerek bir değerlendirme yapılmıştır.

"Bay Phillips hiç iyi bir öğretmen değil. Kesinlikle düzeni sağlayamıyor, ... Bu adaya ne zaman doğru dürüst bir eğitim sistemi gelecek hiç bilmiyorum." (Montgomery, 2020: 159)

Bay Philips'in sınıf yönetimi ve öğretmenliğine yönelik olumsuz değerlendirmelerden yola çıkılarak adadaki eğitim sistemine yönelik bir eleştiri yapılmıştır. Analiz ve gözlemlerden bir sonuç çıkarma söz konusudur.

"Ah o Bayan Barry, diye çıkıştı Marilla. Onca anlayışsız kadının içinde şimdiye dek gördüğüm en anlayışsız o. ... ama eğer bunu benim çocuğum yapmış olsaydı açgözlülüğünden ötürü onu güzel pataklardım, dedim." (Montgomery, 2020: 172)

Eleştirel düşünme becerisine sahip kişiler doğruyu arama eğilimindedirler. Marilla burada Bayan Barry'e yaşanan durumla ilgili gerekli açıklamaları yapmış olmasına rağmen onun hala sabit fikirli oluşunu ve yanlışını savunmasını eleştirmektedir. Bayan Barry'nin doğruyu görememesi ve yanlışına körü körüne bağlanması eleştirel düşünebilme davranışının tam karşıtı bir davranıştır.

"Eğer harfleri değiştirmese geometri ile aram daha iyi olurdu diye düşünüyorum, diye şikâyet etti Anne. Her şeyi ilkin çok iyi kavırıyorum ... ve aklım birdenbire karışıyor. Bence bir öğretmen böyle bir şey yapmamalı." (Montgomery, 2020: 188)

Anne, öğretmenin geometri anlatırken kullandığı yöntemin öğrenmesini güçleştirdiğini söyleyerek bu durumun bir öğretmen tarafından yapılmaması gereken bir davranış olduğu yargısına varmaktadır. Analiz ve gözlemden yola çıkarak bir sonuca gitmesi eleştirel düşünme örneği olarak değerlendirilebilir.

"Hayır, işine karışmıyorum. İnsanın kendi fikrini beyan etmesi işe karışmak demek değildir. Ve bence Anne'in gitmesine izin vermen gerekir." (Montgomery, 2020: 201)

"Ne kadar talihsiz bir kızım ben, diye homurdandı Anne. ... Neden böyle olduğunu bana açıklayabilir misiniz Bayan Lynde? ... Aklına ne gelirse anında yapıyor ya da söylüyorsun." (Montgomery, 2020: 207)

Anne, talihsizlikler yaşaması ve en yakın arkadaşının başını belaya sokması nedeniyle kendine yönelik bir sorgulama davranışı gösterirken Bayan Lynde de tüm bunların nedenini Anne'in düşünmeden hareket etmesine bağlayarak eleştirel düşünme örneği sergilemişlerdir.

"Dün gece yatakta üzerinize atlamam benim suçumdu. ... Diana çok hanımefendi bir kızdır Bayan Barry. O yüzden onu suçlamamanız gerekiyor." (Montgomery, 2020: 209)

Anne'in kendi hatalarını ifade edip kendi kendini sorgulaması ve bunun neticesinde bir çıkarımda bulunması hem kendini düzelticilik hem de yargıda bulunma boyutlarıyla eleştirel düşünme örneği kapsamında değerlendirilebilir.

"Ben küçükken küçük kızlar hiç böyle eğlenmezdi. ... öyle gürültüyle uyandırılmanın ve iki küçük kızın üzerinde zıplamalarının nasıl bir şey olduğunu bilmiyorsun." (Montgomery, 2020: 209)

Geçmişte küçük kızların yatak üzerinde zıplamak gibi eğlence anlayışlarının olmadığı ölçütünden yola çıkılarak Anne ve arkadaşının davranışlarına yönelik bir eleştiri söz konusudur.

"Anne Shirley, diye sertçe sözünü kesti Marilla. Bir daha asla bu şekilde konuştuğunu duymak istemiyorum. ... Bir daha da ağzından hayaletli orman lafı çıktığını duymayayım." (Montgomery, 2020: 220)

Anne'in hayal gücünün geniş olması nedeniyle olağanüstü varlıklar ve olaylara ilişkin konuşmalar yapması Marilla tarafından eleştirilmektedir. Marilla'nın bu konuya olan duyarlılığı Anne'i bu konuda cezalandırma şeklinde bir yöntem ile bu davranışını söndürme yolunda bir eylemde bulunmaya itmiştir.

"Bence Bay Smith olmaz Matthew, oldu Anne'in konu ile ilgili son fikri. Bayan Lynde adamın hitabetinin çok zayıf olduğunu söylüyor ama bence asıl sorun onun da tıpkı Bay Bentley gibi hiç hayal gücünün olmaması. ... Davranışı hiç münasip değildi ama papaz dediğin ağır davranır, öyle değil mi?" (Montgomery, 2020: 227)

"Aklınızı saçmalıklarla doldurmaktan ve derslerle geçirmeniz gereken vakti boşuna harcamaktan başka bir şey değil bu, diye homurdandı. ... Bu onları kibirli, şımarık ve sürekli dikkat çekmeye çalışan birine dönüştürür." (Montgomery, 2020: 257)

Marilla, derslerle geçirilmesi gereken vaktin ders dışı etkinliklere harcanması davranışını doğru bulmayarak Anne'in bu davranışını eleştirmektedir. Bu eleştirisine dayanak olarak da konser, yarışma gibi etkinliklerin çocukları kibirli ve şımarık insanlar haline getirdiğini ifade etmektedir.

"Marilla tavsiye istemediği için dilimi de tutmam lazım. ... Sanırım Anne'i bu şekilde giydirerek kızın alçakgönüllü biri olmasını sağlamaya çalışıyor ama bu onu daha kıskanç ve uyumsuz biri yapar. ... Adam 60 yıllık uykusundan sonunda uyanıyor sanırım, dedi." (Montgomery, 2020: 267)

Eleştirel düşünmede kendi içinde hatalı olanı düzeltme, tutarsızlıkları belirleme ve bunlardan yola çıkarak bir yoruma varma söz konusudur. Marilla'nın çocuk yetiştirme konusundaki tutumu eleştirilerek her çocuğa ayrı bir yetiştirme yöntemi uygulanması konusunda bilgisinin olmadığı, kıyafet konusundaki tutumunun beklenilenin aksine çocukta olumsuz özelliklere sebebiyet vereceği ifade edilmektedir.

"Evet, öyleydi, diye itiraf etti Marilla. Çok parlak bir çocuk, üstelik de çok güzel görünüyordu. Bu konser olayına karşı çıkmakla hata etmişim çünkü hiçbir zararı yokmuş." (Montgomery, 2020: 272)

Marilla'nın kendi davranışını analiz edip hatalı olduğunu ifade etmesi kendini düzelticilik boyutuyla eleştirel düşünme örneği olarak değerlendirilebilir.

"Ruby Gillis sevgiliden başka bir şey düşünmüyor ki, dedi Anne küçümseyerek. ... Mesela Josie Pye hakkında konuşurken merhametsiz laflar etmeden duramıyorum. O yüzden ben de o kızıdan hiç bahsetmiyorum." (Montgomery, 2020: 276-277)

"Anne'in bu öğleden sonra evde durmasını söylediğim halde evi bu şekilde bırakıp gitmesi hiç hoş değil. Anne'in asla asi ve güvenilmez bir çocuk olduğunu düşünmüyordum. ... bunun için çok üzgünüm." (Montgomery, 2020: 286)

Marilla soruna odaklanarak Anne hakkında yaptığı çıkarımın hangi koşulda geçerli olduğunu ifade etmiştir. Marilla'nın bu ifadesini bağlama duyarlılık boyutunda eleştirel düşünme örneği olarak değerlendirilebilir.

"Bugün yeni ve çok kıymetli bir ders aldım, Marilla. Green Gables'a geldiğimden beri bir sürü hata yaptım ve her hata beni daha büyük bir hata yapmaktan korudu. ... Çok yakında bu konuda epeyce ilerleme kaydetmiş olduğumu göreceğine eminim, Marilla." (Montgomery, 2020: 302)

Anne, Green Gables'a geldiği günden bu yana geçen süre içinde kendi davranışlarının muhasebesini yaparak hem hatalarını fark etmekte hem de bu hatalarından çıkardığı dersleri ifade ederek bir sonuca varmaktadır. Kişinin zayıf yanlarının, hatalarının farkına varması ve bunlara yönelik bir çıkarımda bulunması eleştirel düşünme örneği kapsamında değerlendirilmektedir.

"Bayan Barry söz verdiği gibi bizi misafir odasında ağırladı. Ama misafir odasında uyumak hiç de düşündüğüm gibi bir şey değilmiş. ... Çocukken çok istediğin şeyler onları elde ettiğinde gözüne hiç de o kadar muhteşem görünmüyor." (Montgomery, 2020: 310)

"Öncelikle derslerime çalışmam gereken vakti boşuna harcadığımı, ikinci olarak da ders çalışıyormuş gibi görünüp aslında başka bir kitap okuyarak öğretmenimi kandırmaya çalıştığımı söyledi. ... Şoke oldum. Çok ağladım ve Bayan Stacy'den beni affetmesini istedim." (Montgomery, 2020: 320)

"Üç yıl evvel buraya geldiğim o ilk gün Anne'in bu denli zeki bir kıza dönüşeceğini asla tahmin edemezdim, dedi Bayan Rachel. ... Anne'i yanlış yargılamışım ama bu kadar değişik ve garip bir çocuğu kim görse aynını yapardı." (Montgomery, 2020: 327-328)

Bayan Rachel, Anne ile ilgili izlenimleri dolayısıyla büyük bir yanılgıya düştüğünü ve zamanın bunu kendisine çok iyi gösterdiğini ifade ederek kendi hatalarının farkına varıp kendini düzelticilik boyutunda eleştirel düşünme örneği sergilemektedir.

“... ama tüm geleceğiniz sınavlara bağlıysa -ki kızlar kendi geleceklerinin öyle olduğunu düşünüyordu- hiçbir şeye felsefi açıdan bakamazdınız.” (Montgomery, 2020: 376)

Kitapta temel eleştirel düşünme noktası; yaratıcılık konusunda sınır tanımayan ve kurallara uyma noktasında acemilikler yaşayan küçük bir kızın yeni hayatı dolayısıyla girmiş olduğu aile ortamının -aile sevgisi ihtiyacına ve yeni ailesine aşırı bağlılığına rağmen- getirmiş olduğu sorumlulukları, kuralları sorgulaması ve uymakta aksaklıklar yaşaması çerçevesinde gelişmektedir. Eleştirel düşünme becerisi genellikle demokratik ortamlarda gelişir ve ortaya çıkar. Marilla'nın sert ve kuralcı yapısına rağmen Anne; düşündüğünü çekinmeden, olduğu gibi ifade edebilen, kendisine verilen bilgiyi sorgulamadan kabul etmeyen, muhakeme gücü gelişmiş, meraklı ve cesur bir kızdır. Bir çocuk olarak yaşının üzerinde değerlendirme ve eleştiriler de yapmaktadır. Elbette bu değerlendirmeler yazar tarafından karaktere yaptırılıyor olsa bile kitapta din ve adalet olgularına ilişkin eleştiriler de söz konusudur. Bir toplumda insanların birlikte, barış içinde, birbirlerine ve farklılıklarına saygı duyarak yaşayabilmeleri için eşit ve adil bir toplum düzeninin sağlanmış olması öncüdür. Anne de özellikle insan ilişkilerinde ve toplumsal düzende adil olmanın gerekliliğine inanan ve bu konuda duyarlı olan bir çocuktur.

İkinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Çalışmanın ikinci alt problemi “Dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan yaratıcı düşünme açısından ‘Yeşilin Kızı Anne’ kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?” cümlesidir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacı ile Yeşilin Kızı Anne adlı kitap okunup ilgili düşünme biçimine uygun örnekler belirlenmiştir.

İncelenen eserde bulunan yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili değerler Tablo 4.2’de yer almaktadır:

Tablo 4.2.

Yaratıcı Düşünme Biçimine Ait Bulgular

Kitap Adı	Düşünme Adı	Frekans Değerinin Yer Aldığı Sayfalar	Frekans Değeri
Yeşilin Kızı Anne	Yaratıcı Düşünme	8, 10, 27(2), 48, 55, 70-71, 80, 81(2), 104, 127, 129, 137, 146, 159-160, 164, 167-168, 168(2), 199, 215, 217, 219, 230, 257, 277, 278, 296, 317, 318, 359	33

Tablo 4.2. incelendiğinde dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan yaratıcı düşünme becerisine ilişkin eserde geçen örnekler şunlardır:

“Dahası bu yoğun günün öğleden sonra saat üç buçuğunda Matthew Curtbert at arabasıyla tepeye doğru çıkmıştı. Üstüne en iyi takım elbiselerinden birini ve beyaz gömleğini giymişti ki bu da onun Avonlea’nın dışına çıktığının kanıtıydı. ...” (Montgomery, 2020: 8)

Bu örnek, var olan bilgilerden yola çıkarak olaylara ve durumlara farklı açılardan bakmak ve çıkarımda bulunmak şeklinde genişleyen içeriği ile yaratıcı düşünmenin bir örneğidir. Bu paragrafta Matthew’in giysilerine bakarak onun davranışlarıyla ilgili düşünceler ortaya konulup tahminde bulunulmuştur.

“Bayan Rachel kapıyı kapatmadan önce masadaki her şeyi aklına not etti. Masada üç tabak vardı, demek ki Marilla çaya Matthew’un getireceği üçüncü kişiyi bekliyordu. Ama tabaklar günlük tabaklardı ve masada sadece elmayla kek vardı, o yüzden beklenen misafir çok da mühim biri olmamalıydı. ...” (Montgomery, 2020: 10)

Bu örnekte izlenimlerden ve eldeki bilgilerden yola çıkarak bağlantılar kurulmaya çalışılmıştır. Yaratıcı düşünmenin özelliklerinden biri de ayrıntılara dikkat etmektir. Masadaki tabak sayısına, bu tabakların niteliğine dikkat ederek çıkarımlar yapmak yaratıcı düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

“Fakat o muhteşem yere Bulvar denmemeli. O ismin böyle bir anlamı yok. Oraya -bir düşünüyim- Zevkin Beyaz Yolu denmeli.” (Montgomery, 2020: 27)

Yaratıcı düşünmede orijinallik, üretkenlik ve hayal gücü en temel özelliklerdir. Yaratıcı düşünmede yeni fikirlerin ortaya atıldığı doğurtuculuk alt boyutu dikkate alındığında Anne’in bir yere Zevkin Beyaz Yolu ismini vermesi bir yaratıcı düşünme örneğidir.

“Ah, bu adı da sevmedim. Ben buraya... Bir düşünüyim... Parlak Sular Gölü diyeceğim. Evet, burası için doğru ad bu. (Montgomery, 2020: 27)

“Ah, sardunya bile olsa ben bir şeyleri adlandırmayı çok severim. ... Hem sardunyaya sardunyadan başka bir şekilde hitap etmemenin onun hislerini incitip incitmediğini nereden biliyoruz? ... Evet, ona Bonny diyeceğim. ... Çok beyaz olduğu için ona Karlar Kraliçesi adını verdim...” (Montgomery, 2020: 48)

Yaratıcı düşünmede aykırı fikirler ortaya atma, alışılmış düşünce kalıplarının dışına çıkma, olaylar ve durumlar arasında değişik bağlantılar kurma söz konusudur. Anne, Sardunyaya sürekli sardunya demek, bir kadına sürekli kadın demek kadar sıkıcı bir durumdur fikrini ortaya atarak iki durum arasında sıra dışı bir bağlantı kurmaktadır. Bu bağlamda bu örnek yaratıcı düşünme kapsamında değerlendirilmektedir.

“... Beni mamayla büyütmüş. Sizce mamayla büyütülenler başka şekilde büyütülenlerden daha mı iyi insanlar olur? Çünkü ne zaman yaramazlık yapsam Bayan Thomas beni mamayla büyüttüğü halde nasıl bu kadar şımarık olduğuma inanmadığını söylerdi.” (Montgomery, 2020: 55)

Bu örnekte de yine alışılmışı uygun olmayan bir düşünce söz konusudur ve yine iki durum arasında farklı bir bağlantı kurulmuştur. Mama ile beslenme ve iyi insan olma arasında bir ilişki olduğu ortaya atılarak yaratıcı düşünme örneği sergilenmiştir.

“İnsanlar dua etmek için neden diz çökmek zorunda? ... Sonu olmayan maviliğe doğru. Sonra da duayı içimde hissedirdim.” (Montgomery, 2020: 70-71)

Yaratıcı düşünmede var olan kuralları yıkma ve onların yerine yeni, farklı fikirler ortaya koyma söz konusudur. Anne, toplum tarafından benimsenmiş dua etme kalıplarının dışına çıkarak kendine özgü bir dua etme hayali ortaya koymuştur. Ortaya konan bu dua etme şekli alışılmışın dışında olması yönünden esneklik, kendine has olması yönünden özgünlük ilkesi bağlamında değerlendirilebilir.

“... ben de camdaki yansıma bakıp dolabın içinde yaşayan küçük bir kız olduğumu hayal ederdim. Ona Katie Maurice derdim. Her saat başı onunla konuşur, özellikle de pazar günleri ona her şeyi anlatırdım...” (Montgomery, 2020: 80)

Anne’in hayal gücünün sınırları yoktur. Yaratıcı düşünme gücüne sahip bireylerin en temel özelliği hayal güçlerinin geniş olmasıdır. Aynı zamanda içinde yaşanılan ortam da hayal gücünü, yaratıcılığı destekleyen etmenlerden biridir.

“... Ben de onun Violetta adında küçük bir kız olduğunu hayal ettim. Çok iyi arkadaşlık ve onu da neredeyse Katie kadar çok seviyordum. Yetimhaneye gitmeden bir gün önce Violetta’ya ‘Hoşça kal’ dedim ve ah, o da bana üzüntülü bir sesle ‘Hoşça kal’ dedi.” (Montgomery, 2020: 81)

Anne ve hayali arkadaşlar... Anne’in hayal gücünün sınırı yoktur. O; her konuda, hiç kimsenin aklına gelmeyecek hayaller kurabilir. Bu paragrafta da yine gerçeğin sınırlarını zorlayan hayaller kurmuştur.

"Ah, bak elma tomurcuğundan kocaman bir arı düştü. ... Eğer bir kız olmasaydım çiçeklerin arasında yaşayan bir arı olmak isterdim." (Montgomery, 2020: 81)

Anne'in hayalleri, sıra dışı ve özgün fikirleri yaratıcı düşünme kapsamında ele alınabilir.

"Ama ben şu an ağaçların tepesinde esen rüzgâr olduğumu hayal edeceğim. Onlardan sıkılınca nazik bir şekilde aşağıdaki eğrelti otlarına indiğimi, oradan da Bayan Lynde'in bahçesine gidip çiçekleri dans ettireceğimi düşüneceğim..." (Montgomery, 2020: 104)

Anne'in kimi zaman bir elma tomurcuğunda yaşama, kimi zaman bir rüzgâr olup ağaçların tepesinde esme gibi hayalleri vardır. Anne'in varlığı gerçek yaşamda olsa bile hayalleri gerçek yaşamdan daha fazladır. Varlıklara kendi hayal süzgecinden geçirerek bakması ve daha önce ortaya konmamış ilginç fikirler sunması nedeniyle yaratıcı düşünme örneği kapsamında değerlendirilebilir.

"Peri camı rüya kadar güzel. ... Ama perilerin bir balo gecesinin ardından onu orada unuttuklarını hayal etmek daha eğlenceli, o yüzden ona peri camı diyoruz zaten." (Montgomery, 2020: 127)

Durumlar arasında ilginç bağlantılar kurup farklı neden sonuç ilişkileri içinde değerlendirmek yaratıcı düşünmenin temel özelliklerinden biridir. Anne'in olayları zihninde farklı kurgulaması ve bunun sonucunda kendince özgün bir sonuca varması yaratıcı düşünme kapsamında ele alınabilir.

"Ah, Marilla bu ne kadar zarif bir broş. ... Sence ametist iyi menekşelerin ruhu olabilir mi?" (Montgomery, 2020: 129)

Benzetmeden yararlanarak ilginç ve özgün fikirler ortaya koymak yaratıcı düşünmenin özelliklerinden biridir.

"Onu alıp Idlewild'a götürürsem muhteşem olur diye hayal ettim. ... Çünkü üzerimde gerçek bir ametist broş olursa Lady Cordelia Fitzgerald olduğumu hayal etmem çok daha kolay olurdu." (Montgomery, 2020: 137)

"...Ah, Marilla onları gördüğünü hayal edebiliyor musun? ... Oraya Menekşe Vadisi adını taktım." (Montgomery, 2020: 146)

"Her şeyi hayal ettim... Düşününü, her şeyi işte... 'Diana kar beyazı bir gelinlik giymiş, ... Sonra da Diana'ya sarılıp hoşça ka-a-a-l...' Anne cümlesini bitiremeden korkunç bir hüznle ağlamaya başladı." (Montgomery, 2020: 159-160)

Anne hayal dünyasında yaşayan ve kendini romantik olarak adlandıran bir çocuktur. Bu paragrafta da yine hayaller kurmuş ve bu hayalleriyle ilgili çokça ayrıntıya yer vermiştir. Hayallerini özgünlük ve detaylandırma ilkeleri bağlamında yaratıcı düşünme olarak ele alabiliriz.

"Kendimi masanın başında oturmuş, çay koyarken hayal edebiliyorum, dedi Anne hülyalı bir şekilde gözlerini kapatarak. ... Ah, Marilla bunu düşünmek bile muhteşem bir his." (Montgomery, 2020: 164)

Anne'in hayalinde canlandırdığı bir sahne ile ilgili ayrıntılara yer vermesi, bildiği bir durumu bilmiyormuş gibi yaparak hayallerine esneklik katması yaratıcı düşünme olarak değerlendirilebilir.

"Mesela son pasta yapışında içine un koymayı unutmuşum çünkü o sırada ikimizle ilgili çok güzel bir hikâye düşünüyordum. Sen çiçek hastalığına yakalanmıştın ... ve hayatını senin için feda eden dostunu hiç ama hiç unutmadın." (Montgomery, 2020: 167-168)

Anne belki de gerçekleşme ihtimali olmayan bir olayı bir film tadında kafasında kurgulamış ve bu kurguyla ilgili detaylara yer vermiştir. Anne'in kendine has bu hayalleri yaratıcı düşünmenin doğurtuculuk boyutu gereğince yaratıcı düşünme kapsamında ele alınabilir.

"... Onu kilere götürürken bir rahibe olduğumu hayal ettim, elbette bir Protestanım ama Katolik bir rahibe olduğumu hayal ettim. ... O an puding sosunun üzerini örtmek tamamen aklımdan çıktı." (Montgomery, 2020: 168)

"... kendimi ormanda gezinen ve ağaçları sarı, kırmızı ne renk isterlerse o renklere çeviren bir peri olarak hayal ediyordum." (Montgomery, 2020: 168)

"Çünkü az evvel penceresinden bana sinyal verdi. Yazı tahtalarımız ve mumlarımızla birbirimize sinyal gönderiyoruz. ... Bu benim fikrimdi, Marilla. ... hem de çok ilginç. Mesela iki kez yapmak, 'orada mısın' demek. Üç kez yapmak, 'evet' dört kez yapmak 'hayır' anlamına geliyor." (Montgomery, 2020: 199)

Anne, arkadaşıyla yan yana olmadığı vakitlerde iletişim kurabilmek adına ilginç ve farklı iletişim düzeneği tasarlamıştır. Bu iletişim yöntemi özgün ve orijinal olması bakımından yaratıcı düşünme örneği olarak değerlendirilebilir.

"Ben alıçlar hakkında ne düşünüyorum biliyor musun Marilla? Bence onlar geçen yaz ölen çiçeklerin ruhları ve burası da onların cenneti." (Montgomery, 2020: 215)

"Turtayı fırına koyana kadar gayet iyiydi ama sonra kendimi bir kuleye hapsedilmiş prenses gibi hayal etmeye başladım..." (Montgomery, 2020: 217)

"Diana ile ikimiz oranın hayaletli olduğunu hayal ettik. Ah, çok korkunç şeyler hayal ettik. Gecenin tam bu saatinde nehrin kenarında yürüyen beyaz bir kadın var ... Eminim ağaçların arasından beyaz şeyler uzanıp beni yakalar." (Montgomery, 2020: 219)

Özgürce ve mantık sınırlarını zorlayarak sürekli hayal kurmak hikâye boyunca Anne'in en çok yaptığı eylemdir. Anne'in kendine has bu hayalleri onun yaratıcı düşünme becerisine sahip bir çocuk olduğunun en büyük göstergesidir.

"Ah, bak Diana ne güzel bir gökkuşağı! Sence biz gittikten sonra Orman Perisi gelip onu boynuna eşarp diye takar mı?" (Montgomery, 2020: 230)

Anne gökkuşağıyla ilgili alışılmış düşünce kalıplarının dışına çıkarak kendince bir yorum getirmiştir. Benzetmeden yararlanarak ilginç ve orijinal bir fikir ortaya koymuştur.

"Ah, ben de çok önemli biri olmayı çok isterdim. Sanırım büyüdüğümde hemşire olup Kızıl Haçla birlikte savaş alanlarına bir elçi olarak gideceğim. Bu çok romantik olurdu bence ama bir misyoner olmak için çok çok iyi olmak gerekir bu benim için epey büyük bir engeldir..." (Montgomery, 2020: 257)

"Bence ormanlar yazın olduğu gibi, kışın da çok güzeller. O kadar beyaz ve durgunlar ki sanki uyuyor ve güzel rüyalar görüyor gibiler." (Montgomery, 2020: 277)

"Yazarken bir çocuk gibi ağladım. Cordelia Montcomery ve Geraldine Seymour adlı iki güzel genç kıza ilgili. Kızların ikisi de aynı köyde yaşıyor ... Ben de ama öyle olduğunu hayal ettim, sıra dışı bir şey olsun istedim. 'Peki bu iki kıza ne oluyor?' diye sordu Diana. ... evlilik teklifini tam olarak hayal edemedim çünkü hiç böyle bir tecrübe yaşamadım..." (Montgomery, 2020: 278)

"Anne'in planını heyecanla kabul ettiler. Kızlar eğer sandalı kıydan göle doğru ilerlerse akıntıyla birlikte sürükleneceğini ve köprü'nün altından geçip sonunda gölün kıvrıldığı başka bir kıyıya vuracağını keşfetmişlerdi.

Genelde bunu yapıyor ve aynı sonucu alıyorlardı, o yüzden Elaine oyunu için bundan daha uygun bir şey olamazdı.” (Montgomery, 2020: 296)

“Hayalinde İspanya’daki parlak kaleler, sislerin ardından yükseliyor, bulutlar alemindeki heyecanlı maceralar onu bekliyordu...” (Montgomery, 2020: 317)

“... Otlar, saten gibi yapraklar, vahşi üzümler sanki hepsi uykuya dalmış da biri onları bahara kadar yapraklardan yapılmış bir yorganın altına yatırmış gibi. Bence dün geceki ay ışığında parmak uçlarına basarak gelen minik, gri bir peri yaptı bunu.” (Montgomery, 2020: 318)

“Giderken Jane, ‘Sizce de muhteşem bir gece olmadı mı?’ dedi. ‘Keşke çok zengin bir Amerikalı olup tüm yazı bir otelde geçirebilseydim. ... Eminim bu okulda öğretmenlik yapmaktan çok daha eğlenceli olurdu. ... Bence Bayan Evans’inkinden bile daha iyiydi.’ (Montgomery, 2020: 359)

Anne Shirley ve yaratıcılık gibi iki unsur ancak bu kadar birbirine yakışabilir. Anne, bir su kenarına oturup saatlerce belki de biri onu bu durumdan alıkoyacak bir girişimde bulunana kadar ya da bir sorumluluğunu hatırlayıp kalkması gerekene kadar hayal kurabilir. Tabii ki hayal aynı zamanda yaratıcılık gerektirir ve bu da Anne Shirley’de ziyadesiyle mevcut. Anne, hayallerde yaşamayı seven bir kızdır, hayatın zorluğunu hayalleriyle aşmaya çalışır. Yaratıcı insanlar çoğu yönleriyle diğer insanlardan ayrılırlar. Anne de zekasıyla, toplumun aşmış kurallarına uyum sağlamaya çalışsa dahi yine birçok noktasındaki aykırılıklarıyla, bir çocuğa göre olaylara ayrıntılı bakış açısıyla yaklaşmasıyla ve bulunduğu ortamda hayal gücünü destekleyen ayrıntıları yakalayabilmesiyle diğer çocuklardan ayrılmaktadır.

Üçüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Çalışmanın üçüncü alt problemi “Dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan özenli düşünme açısından ‘Yeşilin Kızı Anne’ kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?” cümlesidir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacı ile Yeşilin Kızı Anne adlı kitap okunup ilgili düşünme biçimine uygun örnekler belirlenmiştir.

İncelenen eserde bulunan özenli düşünme becerisi ile ilgili değerler Tablo 4.3.’te yer almaktadır:

Tablo 4.3.

Özenli Düşünme Biçimine Ait Bulgular

Kitap Adı	Düşünme Adı	Frekans Değerinin Yer Aldığı Sayfalar	Frekans Değeri
Yeşilin Kızı Anne	Özenli Düşünme	7, 23, 24, 25, 34, 43, 43, 47-48, 57, 64, 69, 75, 78, 82, 83, 92, 97, 101, 103, 116(2), 126, 136, 139(2), 157, 164, 167, 172, 189, 190, 192-193, 196, 209, 218, 234, 240, 248, 270, 281, 282, 288, 291, 300, 307(2), 309, 310, 318, 321, 335-336, 348, 360, 377, 384, 393, 395	57

Tablo 4.3. incelendiğinde dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan özenli düşünme becerisine ilişkin eserde geçen örnekler şunlardır:

“... eğer kadın düzeni bozan bir şey göreceksin olursa bunun nedenini ve kaynağını öğrenmeden asla rahat edemezdi.” (Montgomery, 2020: 7)

“İnsanlar bana hep çok konuştuğumu söylüyor... her ne kadar zor olsa da istediğim zaman susabiliyorum.” (Montgomery, 2020: 23)

Bu tespitte insanların Anne'e çok konuşan bir çocuk olduğu konusunda getirdikleri eleştiriler Anne tarafından fark edilmiş olup Anne'in istediği takdirde bu durumundan vazgeçebileceği ifade edilmektedir. Bu düşünce öz farkındalık yönünden özenli düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"... köklerinizde yosun ve minik çan çiçeklerinin büyüdüğü büyük bir ormanda olsaydınız siz de büyürdünüz? ... Nasıl hissettiğinizi çok iyi anlıyorum küçük ağaçlar, derdim." (Montgomery, 2020: 24)

Bu örnekte sürekli aynı yerde yaşamak zorunda olan ağaçların yer değiştiremediğine dair yaşadıkları süreçlerle ilgili durumlarını Anne'in içsel olarak hissetmesi özenli düşünmenin duygusal ve empatik boyutu yönünden ele alınabilir.

"Evet, kızıl, dedi kederle. Kızıl saçlı hiç kimse tam olarak mutlu olamaz. Sanırım bu durum benim ömür boyu en büyük üzüntüm olacak." (Montgomery, 2020: 24-25)

Anne'in saçlarının rengi dolayısıyla yaşadığı üzüntü anlatılmakla birlikte bu durumun yaşamı boyunca ona eşlik edecek olmasının farkında oluşu hem öz farkındalık yönünden hem de duygularını etkin bir şekilde dile getirmesi açısından özenli düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"... yuvanız olacağını sandığınız bir yere gidip sırf oğlan çocuğu olmadığını için sizi istemediklerini duysaydınız siz de ağlardınız." (Montgomery, 2020: 34)

"Bir an için nerede olduğunu hatırlayamadı. ... korkunç bir şekilde her şeyi anımsadı. Burası Green Gables'tı ve bir oğlan çocuğu olmadığı için onu istemiyorlardı." (Montgomery, 2020: 43)

Bu tespitte Anne'in yetim olması ve cinsiyeti dolayısıyla yaşadığı sıkıntılara üzüntü duymakla birlikte durumun farkında olması özenli düşündüğünün bir göstergesidir.

"Bu sabah derin bir çaresizlik içinde değilim. ... Çok rahatlamıştım ama bir şeyleri hayal etmenin en kötü yanı hayal etmeyi bırakmak zorunda kalmaktır ve bu insanın canını çok yakar." (Montgomery, 2020: 45)

Anne'in yeni ailesi tarafından kabul görülme hayali ve bunun neticesinde yaşadığı hayal kırıklığı duygularını dışa vurabildiğini göstermesi yönünden özenli düşünmenin bir örneğidir.

"Durumum zaten yeterince zor, daha da zorlaştırmayacağım. ... Artık kaderime boyun eğmem gerekiyor." (Montgomery, 2020: 47-48)

Bu tespitte Anne yaşadığı süreçleri, olumsuz durumları kabul etmesi gerektiğini kendisine ifade etmektedir. Özenli düşünen kişiler ne yaşadıklarının farkındadırlar ve bu farkındalık ile kendi yaşamlarına yönelik kurallar koyup bu kurallara uyum sağlamaya çalışırlar.

"... Bana mümkün olduğunca iyi ve güzel davranmak istediklerinden eminim. İnsanlar size karşı iyi olmak istediklerinde, olmadıkları için çok fazla üzülmeyiniz." (Montgomery, 2020: 57)

"Anne'e baktı ... Marilla eğer bu ifadeyi görmezden gelirse vicdanının onu ölene dek rahat bırakmayacağını hissetti." (Montgomery, 2020: 64)

Marilla, Anne ile ilgili duruma her ne kadar duyarsız görünmeye çalışsa da aslında bu durumun vicdanen rahatsızlığını yaşamaktadır ve bu durumun farkında olduğunu içsel olarak ifade etmektedir. Kendi duygularının farkında oluşu özenli düşünme bağlamında değerlendirilebilir.

"Dün gece aklım o kadar karıştı ki giysilerimi düşünemedim, dedi Anne. ... Gerçi ben hemen yatağa girip sessizce hayal kuracağım diye çoğu zaman unuturum." (Montgomery, 2020: 69)

Bu cümlede Anne'in giysilerini katlaması özelinde uyması gereken kurallar ifade edilmekte ve bu düşünceler talimatlara uymak veya kural koyuculuk bağlamında özenli düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"...Öğlen olduğunda Anne'nin zeki ve kurallara uyan bir çocuk olduğuna karar vermiş, çalışmaya meraklı ve hızlı öğrenen biri olduğunu anlamıştı." (Montgomery, 2020: 75)

Anne'in kurallara uyması ve yaptığı gözlemler neticesinde her durumun farkında olması özenli düşünme bağlamında değerlendirilebilir.

"Kızın neler hissettiğini çok iyi anlıyorum. ... Her şeyi hayal etmeye çalışıyordum ... âh, kim bilir kız ne kadar sevinip heyecanlanmıştı!" (Montgomery, 2020: 78)

"... çünkü ben bir elma tomurcuğu olsam kopartılmak istemezdim." (Montgomery, 2020: 82)

Elma tomurcuklarının kopartıldıklarında neler hissedeceklerini kendini onların yerine koyarak düşünmesi ve karşısındakinin duygularını anlayabilmesi açısından özenli düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"...Ama Katie Maurice ve Violetta'yı hiç unutmamalıyım. Unutursam çok incinirler hiç kimsenin duygularını incitmek istemem." (Montgomery, 2020: 83)

Tanıdığı bazı insanların unutuldukları takdirde incineceklerini düşünerek böyle bir durum yaşamamaları adına elinden geleni yapmayı unutmaması gerektiğini kendine söylemesi ve bu süreçlerin farkında olması özenli düşünme örneğidir.

"İnsan bir şeyi bilir ama başkalarının kendisi gibi düşünmüyor olmasını umar. Sanırım çok öfkeli biri olduğumu düşünüyorsun..." (Montgomery, 2020: 92)

"Anne'in davranışlarının çok kötü olduğunu bilmene rağmen onun tarafını tutuyorsun! ... Ona şimdiye dek neyin doğru olduğunun öğretilmediğini sakın unutma!" (Montgomery, 2020: 97)

Cezalandırma noktasında Marilla'nın katı tutumunun aksine Matthew'in öncelikle kuralların Anne tarafından ne kadar bilindiğinin sorgulanması ve bu çerçevede hareket edilmesi gerektiğini ifade ederek özenli düşünme davranışı sergilediği söylenebilir.

"... sizin çok iyi bir insan olduğunuzu hissediyorum." (Montgomery, 2020: 101)

"Özür dileyip affedilmek insana çok güzel bir rahatlık hissi veriyor, öyle değil mi?" (Montgomery, 2020: 103)

"Sanırım senin başına epeyce bela açacağım. Belki de beni yetimhaneye geri göndersen iyi olur. ... Ama yine de bu senin başına bela olmaktan iyidir." (Montgomery, 2020: 116)

Anne'in kurallara uymaması neticesinde yapmış olduğu hatalardan duyduğu pişmanlık ve bu süreçlerin farkında olması, karşısındakinin lehine bir yaklaşım içine girmesi özenli düşünme bağlamında değerlendirilebilir.

"Ah, Marilla eğer annesinin seni sevmeme ihtimali olan ve en yakın arkadaşın olmasını umduğun bir kızla tanışacak olsaydın sen de çok heyecanlanırdın, dedi." (Montgomery, 2020: 116)

Anne'in yaşayacağı süreci Marilla'nın da kendi şartlarında düşünmesi yani bu durumu kendi yaşayacak olsa neler hissedeceğini düşünerek hareket etmesi gerektiğini söylemesi özenli düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"Idle her ne şeyse işte, oranın muhteşem görünümüne direnmeyi öğrenmelisin. ... Ayrıca yolda durup anlayışlı dinleyicilerle sohbet de etmemelisin." (Montgomery, 2020: 126)

İstediği vakit çizelgesine yarım saat bile geçirmeden harfiyen uyması gerektiğini ifade etmesi talimatlara uymak, ilke sahibi olmak çerçevesinde özenli düşünme bağlamında değerlendirilebilir.

"İtiraf edene kadar ne pikniğe ne de başka bir yere gidebilirsin Anne, dedi Marilla." (Montgomery, 2020: 136)

Pikniğe gidebilmesi için yaptığı durumu itiraf etmesi gerektiği, aksi takdirde pikniğe gidemeyeceğini ifade etmesi kural koyuculuk alt başlığı gereğince ilke sahibi olmak yönünden özenli düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"Bir gün kalbimi kırdığın için vicdan azabı çekeceksin Marilla ama yine de seni affediyorum. ... seni affettiğimi unutma." (Montgomery, 2020: 139)

"Matthew Curtbert, sana çok şaşıyorum. ... Durmadan onun için bahaneler üretiyorsun... Bunu görebiliyorum." (Montgomery, 2020: 139)

"Marilla kızın yüzünde kararlı ve inatçı bir ifade gördü. ... Anlattıklarına bakılırsa Bay Phillips bu konuda haksızlık etmiş ama tabii bunu asla Anne'e söylemeyeceğim." (Montgomery, 2020: 157)

Marilla'nın Anne'in yaşadığı süreçlerde haklı olduğunun farkında olmasına rağmen bu durumu ona ifade etmeyecek olması özenli düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"Ah, Marilla! Bence sen de bir şeyleri hayal edebiliyorsun yoksa bunun özlemini uzun süredir çekiyor olduğumu anlayamazdın." (Montgomery, 2020: 164)

Bir önceki örnekten anlaşıldığı üzere Anne, Marilla'nın hayal kurabileceğine dair tespitini, uzun süredir hayalini kurduğu şeyi kendisine vermesinden alıyor. Karşısındakinin duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlar yapması onlarla empati kurabildiğinin bir göstergesidir.

"... Ev işlerini yapmak zorunda olan birinin aklında pek çok sorumluluk oluyor, değil mi?" (Montgomery, 2020: 167)

"Fakat Diana'nın incinmiş annesi ile yüzleşmeye cesaretim yok, diye iç çekti Anne. ... Giderim, dedi Marilla bunun daha doğru bir davranış olacağını onaylayarak." (Montgomery, 2020: 172)

"... Çünkü bitirene dek Jane'den ödünç aldığım yeni kitabın kapağını bile açmayacağıma dair kendime söz verdim." (Montgomery, 2020: 189)

Anne ilke sahibi, koyulan kurallara uyan bir kızdır. Ödevlerini yapmadan, bakınca bile mutlu olduğu o kitabın kapağını açamayacağının farkındadır. Bu örnek em talimatlara uymak hem de öz farkındalık bağlamında özenli düşünme örneğidir diyebiliriz.

"... Söylemese de biliyorum çünkü Matthew ile ruhlarmız o kadar benziyor ki konuşmasa da onun düşüncelerini anlayabiliyorum." (Montgomery, 2020: 190)

"Curtbertların o kızıl saçlı küçük kızı çok ama çok zeki bir çocuk. ... O gözleri daha önce hiç kimsede görmediğimi söyleyebilirim size." (Montgomery, 2020: 192-193)

"Şey her neyse ben büyüdüğümde, dedi Anne kararlı bir tavırla. ... Zira kendi tecrübelerimden bunun insanı nasıl incittiğini gayet iyi biliyorum." (Montgomery, 2020: 196)

Anne'in küçük olması dolayısıyla toplum içinde yaşadığı sıkıntıları kendisi büyüdüğü zaman başkalarına yaşatmak istememesi duyarlı düşünmesi ve değer veren olması açısından kadirşinaslık boyutunda ele alınabilir.

"... Eminim, siz misafir odalarında uyumaya alışkınsınızdır ama bir de hiç böyle bir onura sahip olmamış, küçük bir yetim olduğunuzu hayal edin." (Montgomery, 2020: 209)

"Bu benim hayatımın dönüm noktasıydı. ... Elbette bazı sorunlar yaşadım ama sorunsuz insan olmaz." (Montgomery, 2020: 218)

Anne, Green Gables'a gelmesi dolayısıyla sorunlar yaşadığını fakat her insanın sorunlar yaşayabileceğini söylemektedir. İçinde bulunduğu durumun bilincinde olması öz farkındalık bağlamında özenli düşünme örneği olarak değerlendirilebilir.

"... Ama benimle ilgili çok güzel bir şey hiç fark ettin mi, Marilla? Asla aynı hatayı iki kez yapmıyorum." (Montgomery, 2020: 234)

Anne'in aynı hatayı ikinci kez yapmaması; ilke sahibi olması, doğanın veya kendisinin koyduğu kurallara uyması yönlerinden, bu durumun farkında olması da öz farkındalık yönünden özenli düşünme örnekleridir.

"Fakat Marilla bu çok ciddi bir olay. Ya düzgün davranmazsam. ... Eğer bir şeyi çok istersen yardım almak sence nezaket kurallarına uygun bir davranış mıdır?" (Montgomery, 2020: 240)

"Marilla o an büyük bir aydınlanma yaşadı. Anne'in kendisi için ne ifade ettiğini çok iyi anladı. ... Anne'in dünyadaki herkesten ve her şeyden daha çok sevdiği tek kişi olduğunu anlıyordu." (Montgomery, 2020: 248)

Marilla'nın yaşadığı korkuyla beraber aslında Anne'in kendisi için ne kadar kıymetli olduğunu anlaması hem öz farkındalık hem de kadirşinaslık alt boyutları açısından özenli düşünme olarak değerlendirilebilir.

"... uslu olmaya çalışmak epey güçleşiyor. Fakat yine de bundan sonra elimden gelenin daha fazlasını yapmaya çalışacağım." (Montgomery, 2020: 270)

Sakin ve soğukkanlı olma noktasında güçlükler yaşayacağını bilmesine rağmen Anne'in elinden geleni yapacağını ifade etmesi talimatlara uymak yönünden özenli düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"... Bütün iyiler ödüllendirilir bütün kötüler uygun şekilde cezalandırılıyor. Bunun büyük bir etki yarattığından eminim." (Montgomery, 2020: 281)

"... Ama ben hiç öyle hissetmiyorum. Bence bunu itiraf etmesi büyük bir erdem, üstelik bu tip şeyler yapan küçük çocuklar için de çok cesaret verici bir örnek." (Montgomery, 2020: 282)

"Evet, biraz kötü bir şey olduğunu biliyorum ... Üstelik bu durumu telafi etmem için artık çok daha fazla uslu durmam gerekecek." (Montgomery, 2020: 288)

Anne'in yaptığı hatanın farkına varması ve bunun karşılığında bedel ödeyecek olmasını anlayışla karşılaması, saygı duyan birey olma özelliği taşıması, etik kuralları önemseyip anlayışlı olması özenli düşünme bağlamında değerlendirilebilir.

"Onun yerine Josie'ye kötü kötü baktım ve sonra onu affettim. İnsanları affedince kendini çok erdemli hissediyorsun. ... Elbette iyi biri olmak güzel biri olmaktan çok daha önemli." (Montgomery, 2020: 291)

Anne'in içindeki duyguları iyiliğin emrine vermesi, etik kuralları dikkate alması, hislerini ifade edebilmesi ise özenli düşünmenin duygusal boyutunun işe koşulduğunu göstermektedir.

"Anne, dedi telaşla. 'Bana bak, ikimiz arkadaş olamaz mıyız?' O gün saçınla dalga geçtiğim için çok ama çok üzgünüm. ... Haydi, arkadaş olalım." (Montgomery, 2020: 300)

Gilbert'in yaptığı hatanın farkına varışı ve bu durumu kendisine hata yapan kişiye içtenlikle ifade edışı özenli düşünmenin inşa edici olma özelliği bakımından değerlendirilebilir.

"... Çünkü düşünürsem ve gidemezsem hayal kırıklığına uğrarım, o zaman katlanmam çok zor oluyor." (Montgomery, 2020: 307)

İçsel olarak hangi durumda hayal kırıklığı yaşayacağını bilincinde olan Anne'in bu durumu kendisine ifade etmesi, her türlü sonuca katlanabilecek bir bilinç düzeyinde olması özenli düşünme içinde değerlendirilebilir.

"... Bu beni çok mutlu ediyor çünkü elbiselerin modaya uygunsa iyi bir insan olman çok daha kolay oluyor..." (Montgomery, 2020: 307)

"Muhteşemdi, diye anlattı Anne. ... bu benim geliyor olduğumu gösterir. (Montgomery, 2020: 309)

Başkaları adına sevinmesi, başkaları adına sevinmesine sevinmesi ve bu durumu gelişiminin bir parçası olarak görmesi Anne'in duygularını dengeleyebildiğinin bir göstergesidir. Bu durum sayesinde birey davranışlarını da dengeleyebilir.

"... Zira bir rahibin eşine anlatamayacağın bir şeyi yapmak her zaman kötüdür." (Montgomery, 2020: 310)

Bu örnek hem kural koyuculuk açısından hem de özenli düşünen kişilerin genellikle ahlaki ilkeleri olması ve bunları uygulama konusunda oldukça titiz davranmaları açısından özenli düşünme örneği olarak verilebilir.

"Bazen Marilla'yı memnun etmenin çok zor olduğunu düşünüyordu fakat Marilla'ya çok şey borçlu olduğunu hatırlayıp kadına daima saygıyla yaklaşıyordu." (Montgomery, 2020: 318)

"... Çok konuştuğumun farkındayım ama bunu düzeltmek için gerçekten çabalıyorum." (Montgomery, 2020: 321)

"... Aslında büyümek bazı açılardan çok eğlenceli ama bu benim beklediğim tarzda bir eğlence değilmiş onu anlıyorum Marilla." (Montgomery, 2020: 335-336)

Bireyin duygularının ve düşüncelerinin farkında olup ne istediğini bilmesi ve bunları etkili bir şekilde karşısındakine ifade etmesi, bazen de duygularını ve mantığını birbirinden ayırması özenli düşünce kapsamında ele alınabilir.

"... Fakat iyi ruhlu bu kadın tüm yüreğiyle şöyle söyledi: 'Zaten başarılı olacağını tahmin ediyordum ama bu kadarını beklemiyordum.' (Montgomery, 2020: 348)

"Ben kendim dışında hiç kimse olmak istemezdim Anne. ... Zira Matthew'un onları bana en az Madam Pembe'nin mücevherleri kadar büyük bir sevgiyle aldığını biliyorum." (Montgomery, 2020: 360)

"Ah, insanın hırsının olması çok güzel bir şey. ... Tam bir hırsa kapılıyorsun ki karşına pırıl pırıl parlayan bir yenisi çıkıyor. Bu durum hayatı çok ilginç hale getiriyor." (Montgomery, 2020: 369)

"Ben elimden gelenin en iyisini yaptım. Çabalayıp kazanmaktan daha önemli olan şey kazanamasan da çabalamandır." (Montgomery, 2020: 377)

"Sen de çok iyi görünmüyorsun, Marilla. ... Sonra bütün işleri ben yaparım ve tembellik etme sırası sana gelir." (Montgomery, 2020: 384)

"O artık uzaklarda ve her şeyin eskisi gibi olduğunu bilmek hoşuna giderdi. ... Sanki yeniden yaşamaya başlayınca kederimize sadık kalmamış gibi hissediyoruz." (Montgomery, 2020: 393)

Bu örnekte Anne'in duygularının bilincinde olması ve bunları ifade noktasındaki yeteneği, özenli düşünme bağlamında değerlendirilebilir.

"Tartıştık. Kendisini affetmemi istediğinde onu affetmedim. ... Ama ben kendimi hep üzgün hissettim." (Montgomery, 2020: 395)

Anne Shirley, hayata ve yaşadıklarına ait süreçleri sorgulama konusunda tam bir ustadır. Belirlenen talimatları idrak ederek onlara uymak, ilke sahibi olmak ve zamanla farkına vardığı etik kurallar Anne Shirley için içselleştirilmiş süreçler haline gelip doğası gereği onun için olmazsa olmaz bir hal almıştır. Duygu ve düşüncelerinin farkında olup bunları aktarma ve empati kurabilme becerisi gelişmiş, düşünce dünyası büyük kendisi küçük bir kızdır.

Dördüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Çalışmanın dördüncü alt problemi "Dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan umutlu düşünme açısından 'Yeşilin Kızı Anne' kitabı ne tür özellikler taşımaktadır?" cümlesidir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacı ile Yeşilin Kızı Anne adlı kitap okunup ilgili düşünme biçimine uygun örnekler belirlenmiştir.

İncelenen eserde bulunan umutlu düşünme becerisi ile ilgili değerler Tablo 4.4.'te yer almaktadır:

Tablo 4.4.

Umutlu Düşünme Biçimine Ait Bulgular

Kitap Adı	Düşünme Adı	Frekans Değerinin Yer Aldığı Sayfalar	Frekans Değeri
Yeşilin Kızı Anne	Umutlu Düşünme	20, 21, 22, 37, 43, 45, 53, 79, 83, 102, 103, 128, 129, 141, 145, 157, 178, 179, 230, 234(2), 241, 250, 259, 272, 276, 277, 319, 322, 324-325, 368-369, 377, 383, 392, 393, 399, 400, 402(2), 407, 402	41

Tablo 4.4. incelendiğinde dört katlı düşünme modelinin alt boyutu olan umutlu düşünme becerisine ilişkin eserde geçen örnekler şunlardır:

"Matthew kızın minik elini çekinerek tutup tokalaştı ve o an ne yapacağına karar verdi. ... Bir yanlışlık yapılmış olsa bile kızı güvenle Green Gables'a götürdükten sonra her şey çözüldü." (Montgomery, 2020: 20)

Matthew ve Anne birlikte kitaptaki umutlu düşünmenin temelini oluştururlar hatta zaman zaman Anne'in yaşadığı karamsarlığın da üstesinden gelmesine Matthew'in umutlu ve iyimser bakış açısı yardımcı olmaktadır. Bir yanlışlık olmuş ve Anne bir vesile ile Green Gables'a gelmişti ama bu Matthew için bir sorun teşkil etmiyordu. Elbette sorun çözülür ve Anne için Green Gables'ta hayata tutunmayı sağlayacak şartlar sağlanabilirdi. Hedefe yönelik motivasyon sağlayıcı fikirler umutlu düşünmenin en belirgin özelliklerinden biridir.

"... fakat umarım, bir gün ben de beyaz bir elbise giyerim. Bu benim hayatta en çok istediğim şey. ... daima ileriye bakmak gerekir, öyle değil mi?" (Montgomery, 2020: 21)

Şartlar ne kadar olumsuz olsa da umut, Anne için hep vardır. Daima ileriye bakıp olaylara çözümcül yaklaşmak ve amaca yönelik pozitif düşünmek Anne'in en temel niteliklerinden biridir.

"Trene binerken sanki herkes bana acıyarak bakıyor gibi hissettim. Ama sonra ... neşem anında yerine geldi ve adaya kadar keyifle seyahat ettim." (Montgomery, 2020: 22)

Yaşanan durum ne kadar kötü olursa olsun Anne gibi hayal dünyasına sahip birisi için umut her zaman vardır. Umut insanın yaşamını devam ettirmesini sağlayan en önemli duygudur.

“... Ama yakası dantelli, bol bir gecelik giydiğimi hayal edebilirim. Bu beni rahatlatıyor.” (Montgomery, 2020: 37)

“... Burada kalamayacaktı! Ama kaldığını hayal edebilirdi çünkü burada hayal gücüne yetecek kadar manzara vardı.” (Montgomery, 2020: 43)

Belki de Anne çiftliğe geldiği zaman burada hayatını devam ettirecek olanaklara sahip değildi fakat çiftlikte kalamayacak olsa bile orada kalmaya yetecek hayal dünyasına ve umuda her zaman sahipti. Burada kalabilecek ve bu manzarada yaşayabilecek olmanın hayali de yine umutlu düşünmenin örneğini teşkil etmektedir.

“... Kendinizi tüm kederlerin içinden bir kahraman gibi galip çıkarken hayal etmek çok güzel.” (Montgomery, 2020: 45)

İnsanın hayata tutunmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri de yaşantılarıdır. Bu yaşantılar kimi zaman insanın karşısına güçlükler çıkarsa da insan bu zorlukları aşmanın yolu olarak umutlu olmaya yönelmiştir. Anne ve onun umut dolu hisleri umutlu düşünme bağlamında değerlendirilmektedir.

“... Yolculuğumuz sırasında yetimhaneye geri döneceğimi kesinlikle düşünmeyeceğim. Sadece yolculuğu düşüneceğim.” (Montgomery, 2020: 53)

Belki de şartlar Anne'in bu yolculuğunun onun istemeyeceği şekilde neticeleneceği yönünde ilerliyordu ama Anne bu durumu düşünmeyerek içinde bulunduğu zamanın tadını çıkarmak suretiyle umutlu düşünmeye devam etmektedir. Umut etmek insan yaşamını kolaylaştıran bir eylemdir.

“Can arkadaş, yakın bir dost... Hayatım boyunca onunla tanışmayı hayal ettim. ... Sence bu mümkün mü?” (Montgomery, 2020: 79)

“Sevgili Karlar Kraliçesi, iyi günler. Diana can arkadaşım olacak mı çok merak ediyorum. Umarım olur ve ben de onu çok severim.” (Montgomery, 2020: 83)

Sosyal bir kişilik olan Anne; insan sevgisiyle dolu, yüreğini açabileceği bir dosta sahip olma isteğiyle doludur. Diana ile kurulan dostluk neticesinde Anne'in umutları gerçek olur. İnsanların umutlu düşünebilmek için öncelikle hayattan beklentilerinin olması gerekir. Anne hayattan beklentileri olan ve hedeflerine ulaşmak için eyleme geçen bir karakterdir.

“Bu kız iyi bir insana dönüşebilir. ... Sinsi ya da intikamcı biri değil. Tanrı bizi sinsi çocuklardan korusun.” (Montgomery, 2020: 102)

Anne, Green Gables'a ilk geldiğinde çevresi tarafından biraz farklı bulunmuştu ancak bu durum her yeni tanışmada olabilecek durumlardan biriydi. Kısa bir süre geçtikten sonra insanların Anne'e olan inançlarının iyi yönde gelişim göstermesi onun iyi bir insan olacağına dair umutlarının yeşermesini sağlamıştır.

“Eve gitmek ve buranın evim olduğunu bilmek çok güzel, dedi Anne. Şu an hemen dua edebilirim ve bu bana hiç zor gelmez.” (Montgomery, 2020: 103)

Anne'in yeni evine, yeni hayatına ve bu çiftlikte güzel bir yaşam geçireceğine dair umutları, umutlu düşünmenin amaçlılık boyutuna örnek teşkil etmektedir.

“Başımdan ayakucuma kadar öyle bir ürperdim ki, Marilla! ... Ama rahip kürsüden bir şey söylerse ona inanman gerekir.” (Montgomery, 2020: 128)

Anne'in pikniğin yapılamama ihtimaline dair korkularına rağmen içinde barındırdığı umut ve motivasyon sağlayıcı fikirleri umutlu düşünme kapsamında değerlendirilebilir.

"Ah, Marilla bir şeyleri iple çekmek mutluluğun yarısıdır, diye haykırdı Anne. ... ama hiçbir şey seni onlara kavuşmayı hayal etme coşkusundan men edemez." (Montgomery, 2020: 129)

Hayal ve umut, bu iki kelime Anne'i en iyi tarif eden kelimelerdir. Anne de her insan gibi istediği, hedeflediği her şeye sahip değildi -ki bu hayatın doğasının gereği- ama umut etmekten asla vazgeçmedi. Kişinin kendine inanması ve güvenmesi hayat karşısında umutlu olabilmesinde önemli bir etkidir.

"... fakat ben yine de iyi bir yetişkin olacağına inanıyorum. Kesin olan bir şey daha var, o kızın olduğu hiçbir evin neşesi sönmez." (Montgomery, 2020: 141)

"... Böyle bir günde yaşıyor olmak bile çok güzel bir şey değil mi? Üstelik okula gitmek için de çok harika bir gün, öyle değil mi?" (Montgomery, 2020: 145)

Anne için umutlu olmak öyle büyük zorluklar barındırmıyordu. İçinde bulunulan hayat, güzel bir günde gidilen okul bile Anne'in umutlu olması için yeterdi. Beklentileri yüksek tutmamak hayat karşısında mutlu ve umutlu olmanın en önemli yollarından biridir.

"Kaçıracağın onca eğlenceyi düşün, diye homurdandı ... Hem yeni bir şarkı da öğreneceğiz..." (Montgomery, 2020: 157)

Diana'nın, Anne'e yaşayacaklarına dair beklentilerini, hayallerini anlatması umutlu düşünme örneği olarak verilebilir.

"... Ah, bu muhteşem bir şey! Senden ayrı kaldığım için kararan dünyama bir ışık oldu." (Montgomery, 2020: 178)

Anne'in sevildiğini öğrenmesi, hayata karşı umutlarının canlanmasına, olumsuz düşüncelerinden sıyrılıp yeni olumlu düşüncelere sahip olmasına vesile olmuştur. Bu durumu umutlu düşünmenin yol buluculuk alt boyutu ile ilişkilendirebiliriz.

"Okula geri dönüyorum, dedi. ... En azından okulda onu görüp ayrı kaldığımız günler için teselli bulabilirim." (Montgomery, 2020: 179)

Fiziksel olarak tükenmişlikten kurtulup, yollar aramaya devam etme umutlu düşünmenin yol buluculuk alt başlığı ile ilgilidir. Anne okulu tüm sıkıntılara rağmen hayata tutunma anlamında yeni bir yol olarak görmüş ve hayata karşı umudunu canlı tutmuştur.

"... Eminim iki hafta sonra önce Idlewild'a getirdiğin o pasta kadar şık ve güzel bir pasta yapacaksın." (Montgomery, 2020: 230)

"Bir insanın işleyeceği hataların bir sınırı olmalı, ben de o hataların sonuna geldiğimde hepsini aşmış olacağım..." (Montgomery, 2020: 234)

"Marilla, yarının henüz hiç hata yapılmamış yepyeni bir gün olduğunu bilmek sence de çok güzel değil mi?" (Montgomery, 2020: 234)

Anne için her gün yeni bir umuttur. Anne Shirley, sürekli talihsizlikler yaşayan fakat her yeni günün umut barındırdığını aklından çıkarmayan küçük bir kızdır.

"Büyüdüğümde ben de rahip eşi olmak istiyorum Marilla. Hem rahipler dünyevi meselelere takılmadığı için bir rahip benim kızıl saçımı da umursamaz." (Montgomery, 2020: 241)

Fiziksel görünümünün; yaşanmışlıklarının da etkisiyle kendisi için olumsuz bir durum teşkil ettiğini düşünen Anne bu olumsuzlukları rahip eşi olarak aşacağını düşünüp hayata karşı umutlarını kaybetmemektedir. Olumsuzluklar karşısında çözüm üreterek, kolaylaştırıcı bir yön bularak umutlu düşünme örneği sergilemektedir.

"... İnsana asla bu senin suçundu demiyor ve bu durumdan bir ders çıkartarak çok daha iyi bir kız olmanı umut ediyor." (Montgomery, 2020: 250)

"Sanırım bu oldukça güzel bir konser olacak ve eminim sen de rolünü gayet güzel oynayacaksın, dedi Marilla." (Montgomery, 2020: 259)

"... Sanırım ilerleyen zamanlarda Avonlea Okulu'ndan daha fazlasına ihtiyacı olacak." (Montgomery, 2020: 272)

Anne'in katılacağı konserde üstlendiği rolü hakkıyla yerine getireceğine dair düşüncelerini dile getirmeleri, Matthew ve Marilla'nın, Anne'in geleceği ile ilgili umutlarını ifade etmeleri umutlu düşünmenin örnekleri kapsamında değerlendirilebilir.

"... Kocaman kelimeler kullanırken artık hiç kimsenin bana gülmeyeceğini düşünmek bile içimi rahatlatıyor." (Montgomery, 2020: 276)

"... Bunun üstesinden gelmek için elimden geleni yapıyorum ama artık on üç olduğuma göre belki daha kolay başarabilirim." (Montgomery, 2020: 277)

Anne'in büyümesini ve yaşının on üç olmasını hayattaki beklentileri ve gerçekleştirmek istedikleri şeyler konusunda kolaylaştırıcı bir öge olarak görmesi umutlu düşünmenin kolaylaştırıcılık boyutuna örnek gösterilebilir.

"... Böylece yirmi yaşına geldiğimizde karakterlerimiz çok güzel gelişmiş olacak." (Montgomery, 2020: 319)

"Artık derslerimle her zamankinden çok daha fazla ilgileneceğim, dedi Anne neşeyle. Çünkü hayatta bir amacım var..." (Montgomery, 2020: 322)

İnsanın hayatta amaçlarının olması umutlu düşünebilmesi için ön koşul niteliğindedir. Anne hayatta amaçları ve hayalleri olan bir çocuktur. Anne'in amaçlarından biri de öğretmen olmak özellikle Bayan Stacy gibi bir öğretmen olmaktır.

"... Derken neredeyse Anne hiç farkında olmadan Green Gables'a yine ilkbahar gelmiş ve dünya çiçek açmaya başlamıştı." (Montgomery, 2020: 324-325)

"Anne'in en büyük hedefi erkenden öğretmenlik diplomasını almaktı ve sene sonunda muhtemelen altın madalyayı da." (Montgomery, 2020: 368-369)

"Anne, ... hayaller kuruyordu. ... Ve her yıl yeni bir hedef çelengine taktığı pembe bir gül gibi açıyordu." (Montgomery, 2020: 377)

Anne'in içinde bulunduğu ortam; hayaller kurmasına, hedefler belirlemesine, hayata dair umutlar beslemesine engel değildir. Büyüdüğü çiftlik ve doğası Anne'in hayaller kurması için daha elverişli ortamlardı ama şehir hayatı da hayaller kurmasına, umutlarına engel olamazdı çünkü Anne umutlarıyla yaşayan bir çocuktur.

"... Sanki hem şarkı hem umut hem de duayı kendinde birleştirmiş gibi. Seni yeniden görmek de çok güzel, Diana!" (Montgomery, 2020: 383)

Başkaları için küçük ve basit görülebilecek şeyler Anne için büyük bir mutluluk ve umut kaynağıdır. Güzel günlerinin geçtiği Green Gables'a yeniden kavuşmak Anne'in içini umutla doldurmuştur.

"... Fakat buna rağmen Bayan Allan, hayat gözüne hala çok güzel ve çok ilginç görünüyor." (Montgomery, 2020: 392)

"Umarım cennette de böyle güller vardır. Belki de pek çok yaz büyük bir sevgiyle baktığı tüm o beyaz güller onu cennette karşılamaya gelmiştir." (Montgomery, 2020: 393)

Matthew'i kaybetmişlerdi. Kendisinin bu güzel çiftliğe ait olmasını sağlayan o güzel yürekli insanı kaybetmek Anne'e çok ağır gelir fakat bu şartlarda bile Matthew'in yetiştirdiği beyaz güllerin onu cennette karşılayacağını düşünmesi, hayatta umutlu olabilme adına çözümler üretmeye çalışması umutlu düşünme örneği olarak kabul edilebilir.

"Marilla, bunu düşünmek, sana umut vermiş işte. Eğer dikkatli olursan görme yetini kaybetmezsin..." (Montgomery, 2020: 399)

Marilla'nın yaşadığı göz rahatsızlığı neticesinde gitmiş olduğu doktordan olumsuz cümleler duyup canını sıkması üzerine Anne'in onun iyi olacağına dair olumlu düşünceleri umutlu düşünme örneği kapsamında değerlendirilebilir.

"... Anne o günden bugüne yıllar geçtiğini hissetti ama yatmadan önce yüreğine huzur, dudaklarına yine güzel bir gülümseme yerleşmişti." (Montgomery, 2020: 400)

"... Acaba ne yeşillikler ne ışıklar ne gölgeler ne yeni manzaralar ne yeni güzellikler ne yeni kıvrımlar ne yeni tepeler ve vadiler var?" (Montgomery, 2020: 402)

"... ama önünde uzanan yol daralmış olsa bile Anne o yolun üzerinde bir sürü çiçeğin açacağını da biliyordu. ..." (Montgomery, 2020: 407)

"Hatta kışın cumadan bile gelebilirim. Ah, ben her şeyi planladım, Marilla. ... Hem burada ikimiz de çok mutlu yaşıyoruz." (Montgomery, 2020: 402)

Umut, insanı hayata bağlayan en önemli duygudur. Yaşamın bin bir türlü sıkıntısına çok küçük yaşlarda maruz kalmasına rağmen Anne ne yaşam sevincinden ne de hayal kurma isteğinden bir an bile vazgeçmemiştir. İnsan çaresiz kaldığı, bir çıkış yolu bulamadığı anlarda somut olarak bir çözüm üretmiyorsa hayallere sığınır ve yaşama tutunur. Anne de karşısına çıkan bütün zorluklarda hayal dünyasına sığınıp güzel şeyler düşünerek yaşadıklarının üstesinden gelmeye çalışmıştır. Aslında umut, diğer belirttiğimiz üç düşünme biçiminin temelini oluşturmaktadır çünkü umut eden insan düşünür, planlar, kararlar alır kısaca zihinsel olarak aktif olabilir. Anne genellikle umutlu bir karakterdir, kimi konularda -fiziksel görünümü- hayata karşı karamsar ve negatif olsa dahi bu konulardaki olumsuz bakış açısını zamanla değiştirmiş ve hayata sıkı sıkıya tutunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

“Yeşilin Kızı Anne” adlı eserin dört katlı düşünme modelindeki dört temel düşünme becerisine ilişkin olarak hangi özellikleri taşıyıp taşımadığını belirlemek amacıyla yapılan incelemede elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Sonuç

Çocuklar için yazılan eserlerin en önemli amaçlarından biri onların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlamaktır. Dört katlı düşünme modeli incelendiğinde dört temel düşünme biçimine dayandığı ve bu düşünme biçimlerinin bilişsel-duyuşsal, yakınsak-ıraksak boyutlarının olduğu görülmektedir.

Günümüz eğitim sisteminde çocuklardan beklenen düşünen, sorgulayan, araştıran ve değerlendiren bireyler olmalarıdır. Felsefenin temelinde de düşünen ve sorgulayan bireyler yetiştirmek vardır. Eğitim sisteminin çocuklardan beklentisinin neticesinde çocuk edebiyatının içinde felsefi içerikli yazınsal metinler oluşturulmaya çalışılmıştır. L. M. Montgomery tarafından yazılan “Yeşilin Kızı Anne” adlı kitap dört katlı düşünme modelindeki dört temel düşünceye dair zengin örnekler içermektedir.

İncelenen eserin ana karakteri; fikirlerini olduğu gibi ifade edebilen, hayatı sorgulayan, hayal gücünün sınırlarını zorlayan, ilke sahibi ve ne yaşarsa yaşasın hayata olumlu yönden bakmayı becerebilen umut dolu bir kız çocuğudur. Eserde tedirgin, şüpheli, kuralcı fakat bir o kadar da yüreğinin derinliklerindeki şefkat duygusunu bastıramayan Marilla ile sürprizlere açık, yufka yürekli, umutlu, hayata karşı pozitif bir bakış açısına sahip Matthew’ın hayatlarına giren ve birçok yönden diğer çocuklardan farklı olan Anne’in ilginçliklerle dolu hikayesi anlatılmaktadır.

“Yeşilin Kızı Anne” adlı eser eleştirel, yaratıcı, özenli ve umutlu düşünme biçimlerinin örnekleri bakımından zengin bir içeriğe sahiptir. Anne Shirley, araştıran, gözlem yapabilen, düşüncelerini açıkça ortaya koyabilen, kendine ait fikirleri olan ve bunları değerlendirmelerde bulunurken dayanak olarak ele alabilen eleştirel düşünme becerisi gelişmiş bir çocuktur. Green Gables’ta sıradan bir yaşam süren Marilla ve Matthew’ın hayatlarına sürpriz bir şekilde giren Anne Shirley’in, yeni hayatının getirmiş olduğu sorumluluklara ve kurallara uyma noktasındaki kararsızlıkları ve hatta itirazları kitaptaki eleştirel düşünmenin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca Marilla kuralcı ve geleneklere bağlı biridir, Anne gibi ilginç ve yenilikçi bir karakteri kabullenme konusunda güçlük çeker, aralarındaki çatışmalara karşılıklı çözüm aramaları da eleştirel düşünme örnekleri olarak değerlendirilebilir.

Anne Shirley, özgün fikirleri ve gerçekliğin sınırlarını zorlayan, alışılmış düşünce kalıplarının dışında kimi zaman da hayattaki olumsuzlukları yok etmeye çalıştığı hayalleri ile eserde yaratıcı düşünme biçiminin örneklerini ortaya koymaktadır. Yaratıcılığın gelişmesinde bireyin kişiliği, çevresi ve yaşadığı ortam önemli bir etkidir. Eserde Anne Shirley’in yeniliklere açık meraklı bir yapısının olması, ilginç fikirlerinin çevresindekiler tarafından desteklenmesi ve yaşadığı ortamın hayal dünyasını zenginleştirecek nitelikte olanaklara sahip olması onun yaratıcı yönünü geliştirmiştir.

İncelenen eserde özenli düşünmenin temelini etik kurallara uyma noktasında titiz davranan, kendi davranışlarının yapıp ettiklerinin farkında olan, duygu ve düşüncelerini ifade etmede başarılı ve karşısındakinin duygu düşüncelerini anlayıp empati kurabilen Anne Shirley’in davranışları oluşturmaktadır.

Duygusal zekâ; duyguları anlamak ve ayırt edebilmek, başkalarına faydalı olacak şekilde kullanabilmek, olumsuz duygularla baş edebilmek ve duygulardan yararlanarak davranışları yönlendirebilmek olarak tanımlanır. Duygusal zekâsı gelişmiş bireyler; kendileriyle ilgili farkındalık sahibi, kendilerini yönetme konusunda başarılı, empati kurabilme yeteneğine sahip, toplumsal yönleri gelişmiş, yüksek motivasyonlu bireylerdir (Goleman, 1995, Atalay, 2014 akt. Mutlu, 2019). Özenli düşünen bireyler ile duygusal zekâsı gelişmiş bireylerin özellikleri dikkate alındığında ortak yönlerin olduğu görülmektedir. Nitekim Anne için davranışlarını yönetirken duygularından

yararlanan, duygu ve düşüncelerini ayırt edebilen, olaylar ve durumlar karşısında yerinde ve doğru tepkiler verebilen, kendini tanıyan, bireylerle duygusal bağlar kurabilen, kendine güvenen özellikleri düşünüldüğünde duygusal zekâsı gelişmiş bir çocuktur diyebiliriz.

Anne Shirley'in özellikle kendi fiziksel görünümüne yönelik olan olumsuz tutumunu yenebilmesinde, karşılaştığı sorunları aşabilmesinde, hayatını tüm zorluklara rağmen kolaylaştırabilmesinde umudu, yaşamının vazgeçilmez bir unsuru olarak görmesinin etkisi büyüktür. Henüz bebekken anne ve babasını kaybedip farklı ailelerin yanında ve bir dönem de yetimhanede yaşamak zorunda kalan Anne Shirley için en büyük umut Green Gables'ta yaşayan Matthew ve Marilla idi. İncelenen eserde umutlu düşünme biçiminin temelini Anne Shirley'in hayattaki gerçeklere tutunmak yerine hayallerine ve umutlarına sığınması oluşturmaktadır.

Dört katlı düşünme modelinin temelinde de bireyin öz benliğinin farkında olması, karşındakilerin duygu ve düşüncelerinin farkında olup empati kurabilmesi, toplumsal değerlerin ve etik kuralların bilincinde olması kısaca bireye ve topluma dair her şeyin bilinmesi ve tanınması vardır.

Bu bağlamda Lucy Maud Montgomery tarafından yazılan "Yeşilin Kızı Anne" adlı kitapta yoğun biçimde görülen beceriler şunlardır: kendine ve insanlara karşı saygılı olma, öz eleştiri yapabilme, görüşlerini dayanaklarla destekleme, çıkarımda bulunabilme, empati kurabilme, hoşgörülü olma, olumsuzluklar karşısında yılmayıp gayret gösterme ve umudunu yitirmeme, toplumsal kurallara uyma, değerlendirmelerde bulunabilme, kendi hatalarının farkında olup bunu açık yüreklilikle ifade edebilme, hayal kurabilme, hayır diyebilme, adil olma, analiz edip yorumlayabilme...

Sonuç olarak çocukları, dört katlı düşünme modelindeki becerileri içeren eserlerle buluşturmak onları bilinçli, sosyal ve ruhsal yönden sağlıklı bireyler olarak yetiştirmede oldukça önemlidir.

Öneriler

Günümüzde çocukların hem dil becerilerini hem de düşünme becerilerini geliştirebilmeleri adına bu becerilerin eğitim sisteminin temelini teşkil etmesi ve çocuklara bu konuda verilen derslerin yaygınlaştırılması sağlanabilir.

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak 'Yeşilin Kızı Anne' adlı eserin dört katlı düşünme modelinin alt boyutlarını oluşturan dört temel düşünme biçimine ilişkin zengin örnekler içerdiği görülmektedir. Bu açıdan kitabın geniş okur kesimlerine özellikle de çocuk okurlara ulaşabilmesi adına öğretmenler tarafından tanıtımı yapılabilir.

Üniversitelerdeki öğretmenlik bölümlerinin programlarında, düşünme eğitime yönelik derslere daha fazla ağırlık verilmeli ve öğretmen adaylarına dört katlı düşünme modeli gibi düşünme eğitimi modellerini uygulayabilme konusunda daha fazla olanak tanınabilir.

Dört katlı düşünme modelindeki temel düşünme biçimleri, ilköğretimde yer alan derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilerek çocuklara benimsetilmeye çalışılabilir.

Dört katlı düşünme modeli, farklı bir eserde ele alınırken modeldeki her bir düşünme biçiminin alt başlıkları dikkate alınarak bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Alaca, J. (2022). Çocuk, sinema ve çocuk edebiyatı: Çocuk edebiyatı ürünlerinin beyaz perdeye aktarımı. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Arıkan, R. A. (2021). Lucy Maud Montgomery'nin 'Yeşilin Kızı' adlı kitabının yazın çevirisi ve makine çevirisi çerçevesinde karşılaştırmalı incelenmesi. *International Journal of Language and Translation Studies*, 1 (1), 1-22.
- Aslan, Y. (2020). Çocuk edebiyatında çocuk felsefesine Jackson Konsepti açısından bir yaklaşım (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bacanlı, H. (2012). Dört katlı düşünme modeli. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı: 146, ss. 29-36.
- Baş, B. (2015). Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı. (2. Baskı). Pegem Yayıncılık.
- Dombaycı, M. A. (2012). Dört katlı düşünme modelinin kavramsal temelleri. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı: 146, ss. 37- 42.
- Gaedi, Y. (2015). The nature of philosophy for children and its role in teaching and learning. *Philosophy Study*, 5 (6), 292-296. doi: 10.17265/2159-5313/2015.06.004.
- Gökçe, H. B. (2023). Türkiye'de çocuk edebiyatı eserlerinde mizahın işlevleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Kızıltan, Ö. & Dombaycı, M. A. (2020). Çocuk ve felsefe ilişkisi açısından dört katlı düşünme modeli. *Dört Öge*, 17, 1-23. <http://dergipark.gov.tr/dortoge>.
- Kızıltan, Ö. (2021). Dört katlı düşünme modelinin etkinlik temelli değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koç, E. (2015). Felsefe ve edebiyat. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 105-118.
- Koçak, N. (2022). Ödüllü çocuk edebiyatı kitaplarının ilkökula uygunluğunun çocuk edebiyatı yönünden incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mutlu, G. (2019). Yenilenen Türkçe öğretim programına göre hazırlanan (2018) ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin/etkinliklerin duygusal ve sosyal zekâ açısından incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Montgomery, L. M. (2020). Yeşilin kızı anne. (Çev. Ç. Köföncü). Ephesus Yayınları. (Eserin orijinali 1908'de yayımlandı).
- Neydim, N. (2007). Dünyada ve Türkiye'de çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi. Z. Güneş (Ed.). *İlköğretimde çocuk edebiyatı içinde* (s. 65-92). Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Öğüt Sormaz, F. (2019). Felsefi düşünmenin önemi ve çocuklar için felsefe (Yayımlanmamış yüksek Lisana Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, B. (2020). Çocuklar için felsefe neden önemlidir? *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 4(1), 49-61.
- Sever, S. (2012). Çocuk ve edebiyat. Tudem Yayıncılık.
- Şimşek, K. ve Kartal, A. (2022). Çocuk edebiyatının başlangıcına dair bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 344-356. doi: 10.29000/rumelide.116.4173.
- Şirin, M. R. (2000). 99 soruda çocuk edebiyatı. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (8. Baskı). Seçkin Yayınları.